

3323-3325

365

211

491.99-8

U-82

1903

н 4.

I N 29

из н 456.

huf

12002

189

ՃԱՐԺԱԿԱՆ ԱՅԲՈՒՅԵՆ

Կպնցել տառադրութի վիճակաւ (կարծելի) և կարտել:

u	m	m	u	u	u	u
u	z	z	h	q	q	u
n	h	u	u	g	g	u
l	u	u	u	u	u	l
q	o	p	u	n	u	u
u	m	z	z	h	q	u
u	d	u	u	u	u	u

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԱՅԹԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

491.99-8

Ա-82

ՅՈՒՆ. ԱՐԱՐԱՋԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԱՌԱՋԻՆՑԱՐԻ

(Պատկերներով, գրություններով, օրինակներով, գրառք վարձով, ծովերներով եւ այլ ծովերով)

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊԵԷԿ

Одобрена Попечительским Советом Кавказскаго Учебнаго
Округа для употребленія въ начальныхъ училищахъ.

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԱԼԵԿՍԱՆԴՐԱՊՈԼ

Տպարան Սանդուխտի եւ Սեփանեանի

1903

328.5

6 2 0 2 3 4 5 6 7 8 9

၁၀၉၂၂ ၁၅၂၇၆၂၂

Общая для упорядочения до канализации уличных
Заборака Лопухинского Госпиталя Кадетского Училища

26010-61

Suppose that the following

8091

6 9 4 0 1 1 0 0 1

(2-րդ տպագրութեան)

Մեր կազմած «Մայրենի Լեզուն» հրատարակում ենք երկրորդ տպագրությունը՝ այն փոփոխություններով, որոնք ցույց են տրուած Կովկասի Ոստումնարանական Շրջանի Հոգաբարձական Խորհրդից: Բացի այդ՝ այս տպագրութեան մէջ աւելացրել ենք՝ ա. մասում—գրութեան օրինակներ, իսկ բ. մասում—մի քանի յօդուածներ եւ նիւթեր գրատր աշխատութիւնների համար:

Չնայելով, որ յիշեալ յաւելումների շնորհիւ տալազրութեան ծախսերը կրկնապատկուում են եւ զրքի ծաւալը մեծանում է, այնուամենայնիւ մենք նրա զինը պակասեցնում ենք, որպէսզի այդ կողմից քոլորի համար էլ մեր «Մայրենի Լեզուն» մատչելի լինի:

20, 20, 20

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Վաճճադարձաբան թղ-Ն)

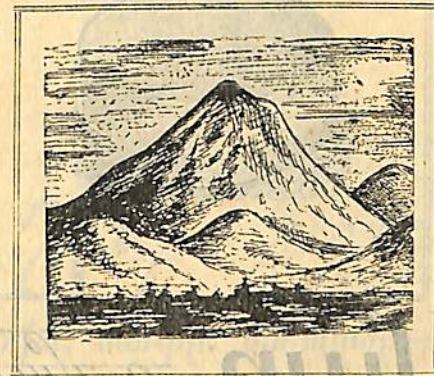
1. Իւրաքանչիւր դասի սկզբում մի պատկեր իւր անունով, որի օգնութեամբ մանուկները հեշտութեամբ կ'իմանան, թէ ինչպէս է կարդացւում անձանօթ տառը:

2. Նոր տառով բառեր (վանկերի բաժանած)՝ կարդալու և գրելու համար:

3. Փոքրիկ նախադասութիւններ և հայկական դիւրամբոնելի առածներ (վանկերով և առանց վանկերի)՝ կապակցական ընթերցանութեան համար:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ Ա Յ Բ Բ Ե Ն Ա Ր Ա Ն

1.

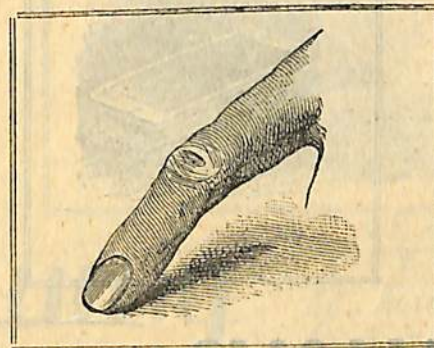

աար

ա, ա, ր, աար.

ա ա. ա ա ր. ա - ա ա. ա - ր ա:

2.

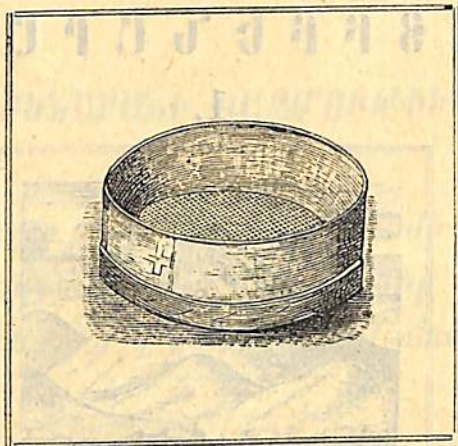

մաառ

մ, ր, մաառ.

Մաս. տաս. տար. արտ. տամ. ա-տամ. Ա-րամ:

3.

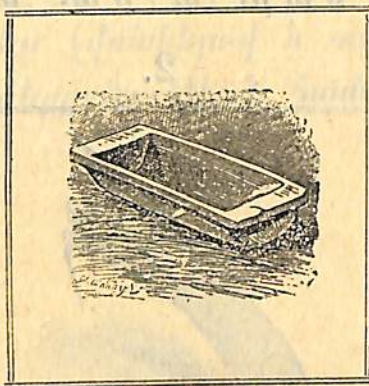

մաղ

դ, Մաղ

Աղ. մաղ. տաղ. ա-րաղ. տա-րաղ:—Ա-րամ, տաղ ա-սն:

4.

տաշտ

դ, տաշտ

Տաշտ. շատ. շա-մամ:—Ար-շնմ, շա-մամ տնս:

5.

շիշ

ի, շիշ

Իմ. մի. միս. տա-րի. մա-տիտ:—Մա-րի-ամ, ա-րի, մաղ տամ:

6.

սազ

դ, սազ

Սա. սազ. գա-րի. Մազ-տաղ:—Մար-զնր, ա-րի, գա-րի տամ: Սարգիս, շամամ տար:

7.

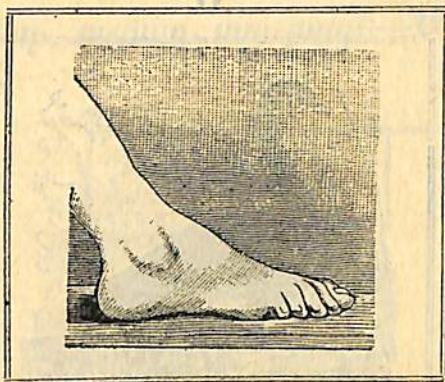

ե-րես

Է, Էր, Էս

Ես. եղ. տեղ. ա-սեղ. ա-ղեղ:—Մարիամ, երգ երգիր: Ես մի երգ գիտեմ:

8.

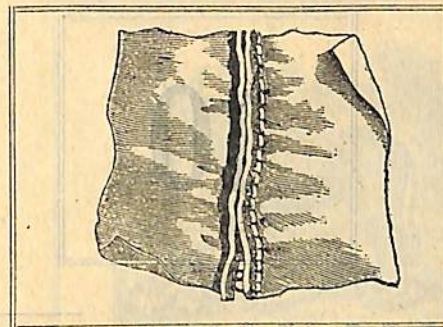

ոստ

ո, ոստ

Որ. որս. որ-տեղ. չոր. գող. ձո-ղեր:—Մարգարիտ, ո՞ր-տեղ ես: Գրիգոր, չոր տար: Մարգին, արի, որսի միս տամ:

9.

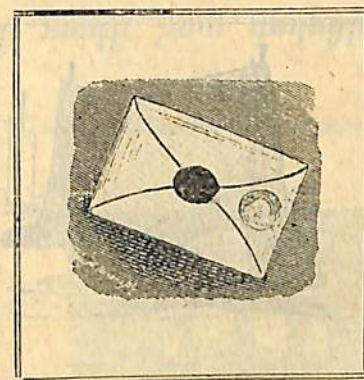

կար

Կ, կար

Կեր. կա-րաս. եր-կար. ու-կի:—Աստղիկ, չոր կա-րիր: Մակար, մատաղ արա: Կատար, մի երգ երգես:

10.

նա-մակ

Ն, նամակ

Նա. նան. Ան-նա. գի-նի. մա-տա-նի:—Ես մե-նակ եմ: Նանի, կարագ տա: Ջողիկ, տատին նամակ տար: Մանիկ, աղ մաղիր:

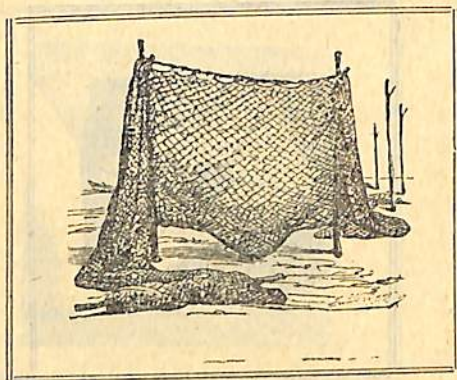
11.

10

տա-ւր *թ, տաւր*

Ըն-կեր. ըն-տիր. ըն-տա-նի. մա-ղը. կա-րա-սը:—
Ար-շա-կը գի-նի կը-տա-նի: Աստղիկ, իմ ընկեր Սի-
սա-կին որ կը տեսնես, արի՛, ասան:

12.

ցանց *ց, ցանց*

Գրի-գո-րը ցո-րեն ցա-նեց: Ա-շա-կեր-տը նա-մակ
գը-րեց: Իմ ընկերը սարը գնաց: Մացակը կացինը
սեղանի տակ պցեց:

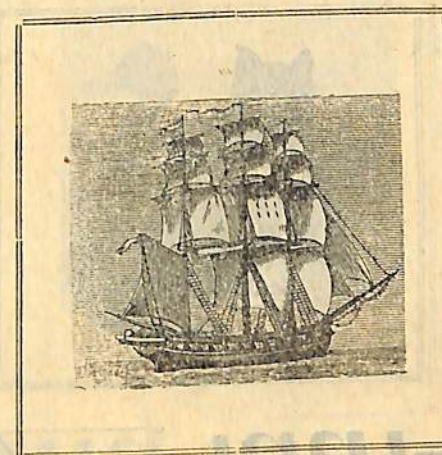
13.

էշ *է, էշ*

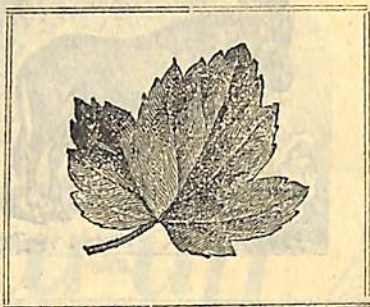
Կա-րի-նէն մեր տա-նըն է: Գէ-որ-գը իմ ըն-կե-րըն
է: Իմ գեղեցիկ մատանին մատիս է: Սղոցը սեղանի
տակին է: Մեր սագը շատ գեղեցիկ է:

14.

նաւ *ւ, նաւ*

Նա-ւա-կը գետի ե-րե-սին է: Վաւից ա-ման-ներ շի-
նե-ցին: Եսաւը որսի գնաց: Նաւատէրը նոր նաւ գնեց:
եւ—և

տե-րեւ *ե, տէրեւ*

Սև. ա-րև. կե-ղև:—Ջողիկը և Աստղիկը: Արամը և
Գեղամը ընկերներ են: Գետնին շատ տերևներ կան:
Եղևնին գեղեցիկ է:

15.

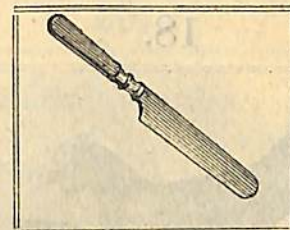

կա-տու *ու, կատու*

Ջու-նը չա-նից, եր-կու-սը մի տա-նից: Ջու-նըն ու

կատ-ուն ի-րար միտ են ու-տում. Արշակը մեր ուրազը
կորցրեց: Ուսումնարանում մանուկները գրում են:

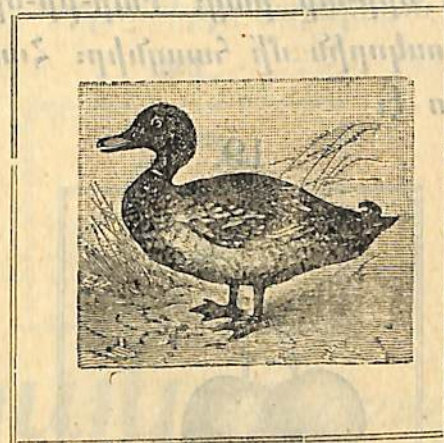
16.

դա-նակ *դ, դանակ*

Ուղ-տըն ըն-տա-նի կեն-դա-նի է: Մեր զրացին դա-
նակ գը-նեց: Դուրը դարակումն է: Գող, սիրտը դող:
Մեր զրացու որդին իր դասը գիտէ:

17.

բաղ *բ, բաղ*

Բա-գա-րատ, բամ-բակ գը-նիր, տա-տին տար:

Բամբա-կը դաշ-տու-մըն է բուս-նում: Մանուկ,
միշտ բարի եղիր: Բարի մարդկանց ամենը սիրում են:
Բազը գետում գորտ է որսում:

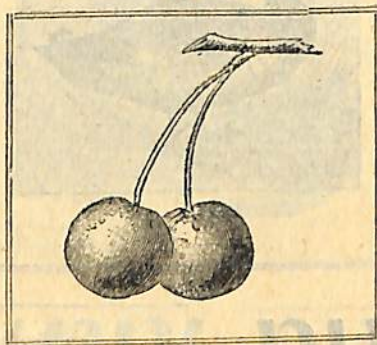
18.

հաւ *h, haw*

Աղ ու հաց, սիր-տը բաց: Դար-բի-նը բահ է շի-
նում: Դանակը ոսկորին մի հասցնիր: Համբերող եղիր:
Հեղինէն համեստ է:

19.

բաւ *b, bav*

Հուսի-նը լու-սա-ւո-րում է երկիրը: Մա-գե-րը լո-գում
են գե-տի ե-րե-սին: Հաւ տղան ընկերից կերեի: Մի
ասիւր, մի լսիր: Հորը արտերումն է շինում իր բունը:

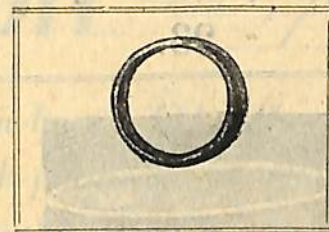
20.

զանգ *z, zang*

Ոգ-նին կեն-դա-նի է: Լե-զուն դա-նա-կից սուր է: Ջա-
րուհու մագերը շատ երկար են: Բզեզը բըզզում է: Բա-
զէն հաւ տարաւ: Գազանները սարերումն են բնակւում:

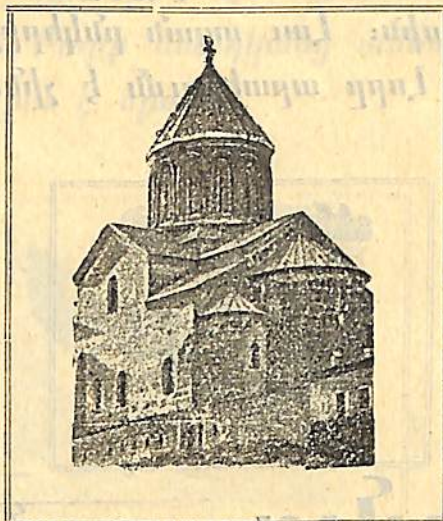
21.

օ-դակ *o, odak*

Սև օ-րին էլ սև շոր է հար-կա-ւոր: Մօ-տիկ հա-րե-
ւա-նը բա-րե-կա-մից լաւ է: Մահը մէկ օր, լացը մէկ
օր: Իմ հօր կօշիկները օրօրոցի տակն են:

22.

ժամ *ժ, ժամ.*

Ժա-մա-սէր մար-դիկ ժամ են զը-նում: Բը-ժիշ-կը հի-
լան-դին ղեղ է տա-լիս: Ժամանակը ոսկի է: Բաժակը
սեղանին է: Գժի համար ամեն օր նոր տարի է:

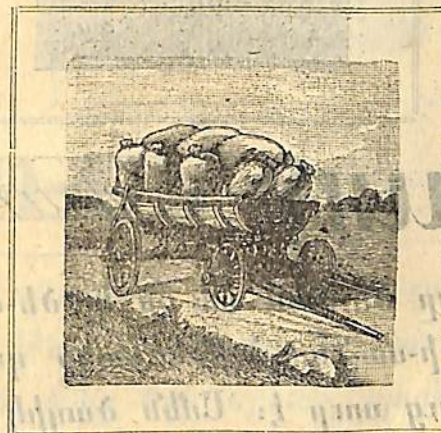
23.

թափ *թ, թափ.*

Բա-ղի թա-թը կար-միր է: Թե-լը որ բա-րա-կեց,
կը-կըա-րի: Թող սև լինի, շատ լինի: Մեր թասը դա-
տարկ է: Հողակաթը կաթ բերեց մեզ: Թանը թթու է:
ուրբաթ օրը տօն է:

24.

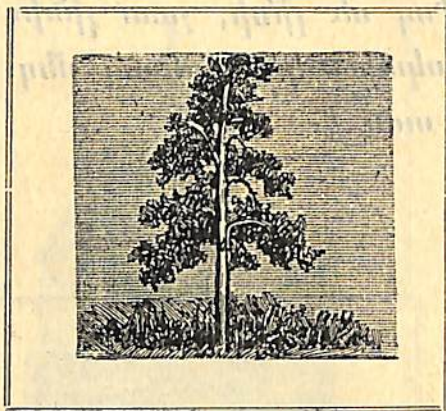

բեռ *բ, բեռ.*

Ագ-ռա-ւը կըռ-կըռ-ում է: Ռու-բէ-նը մա-ռա-նից
գա-ռի միտ է բե-րում: Գառը զարնանը կըլինի: Նա
շատ ուսերէն բառեր գիտեմ: Գնա մեծիր, արի սիրեմ:
Գանակը ոսկոռին է հասել:

25.

ծառ *Շ, Շառ*

Կար-կու-տը ծե-ծած տե-ղը կը-ծե-ծէ: Ծե-րա-նաս,
ծե-րի հա-լը ի-մա-նաս: Ծիծեռնակը գարնանը կ'երևի:
Լեզուն ածելուց սուր է: Ամեն ծաղիկ իր հոտն ունի:
Հացը դրած, բանն անիծած:

26.

ճանճ *Ճ, Ճանճ*

Ճա-հի-ճում շատ ճի-ճու-ներ կան: Ճա-գա-րը սի-րուն
կեն-դա-նի է: Ճրագը գիշերն է հարկաւոր: Մաթենիկը
ճաշ է անում: Եղբորս ճակատը շատ կնճիռներ ունի:

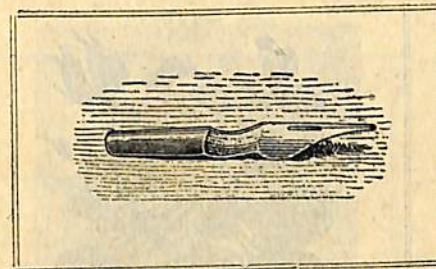
27.

պար-տէզ *պ, պարտէզ*

Պա-պը պար-կած է պար-տի-զում: Պաս ու-տեմ
պաս, էն էլ թա-նէ սը-պամ: Նապաստակն ու ճագարը
մի ցեղից են: Մեր եղը երկար պոզեր ունի: Հաց ու
պանիր, կեր ու բանիր:

28.

գրիչ *Գ, գրիչ*

Ձան հա-չա-լուն մի հա-ւա-տալ: Զու-նը շան մը-սից
չի ու-տիլ: Զար մանուկները շարշարում են ճանճերին:

Միսն առանց ոսկոռ չի լինիլ: Ինչ կ'ասես, էն կըլսես:
Ուրազն իր կոթը չի տաշիլ:

29.

Ջուլ-թակ *գ, գու թակ*

Ջը-րի բե-րա-ծը ջուլ-ըը կը-տա-նի: Ջըր-հո-րից մար-
դիկ ջուր են հա-նում: Կուժը ջրի ճամպին կըկտարի:
Արջը զարհուրելի գազան է: Ջրաղացում մարդիկ հացա-
հատիկ են աղում: Անջուր ջրաղաց, անկրակ բաղարջ:

30.

վարդ *վ, վարդ*

Վագ-ըը վի-րա-ւո-րեց որ-սոր-դին: Վարդը շատ հո-
տաւէտ է: Ուղտին գողալով չեն ջրիլ: Ճունը կաղալով
չի սատկիլ: Մէկ ծաղկով գարուն չի գալ:

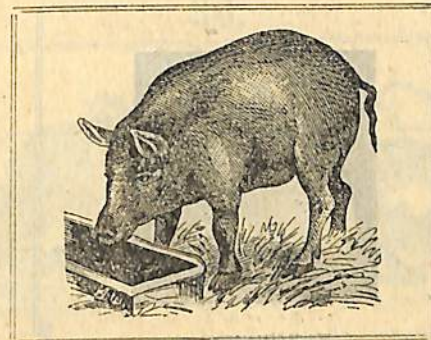
31.

ճի *ջ, ջի*

Ջրկ-նոր-սը ցան-ցով ձուկ է որսում: Կար-միր ձուն
Ջատ-կին կը-սա-ղի: Ինչ որ ցանես, էն կըհնձես: Էշը
դատի, ձին ուտէ: Անուշ լեզուն օձը ծակից կըհանէ:

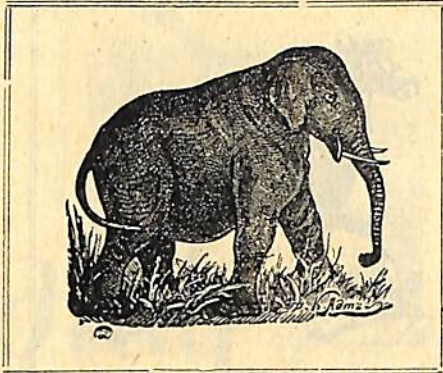
32.

խոզ *խ, խոզ*

Խո-ղը շա-տա-կեր կեն-դա-նի է: Մե-ղըր ծա-խո-ղը մա-տը կը-լի-գէ: Ձուկը գլխից կըհոտի: Խեկն խրատը, սեկն սապոնը ի՞նչ անէ: Ինչ կըբրդես, էն կըխրթես:

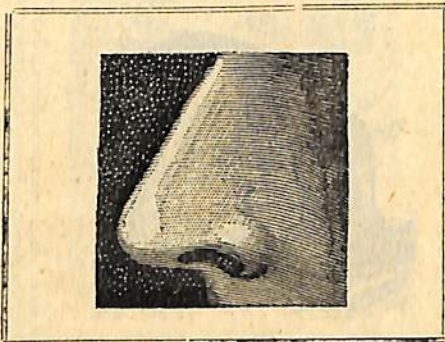
33.

փիղ *փ, փիղ*

Փղա-պա-նը փո-ղո-ցով փիղ է ման ա-ծում: Մե-ղուները փեթակում մեղր են շինում: Վարդն առանց փշի չի լինի: Վարդը վերցրու, փշին կրակ տո՛ւր:

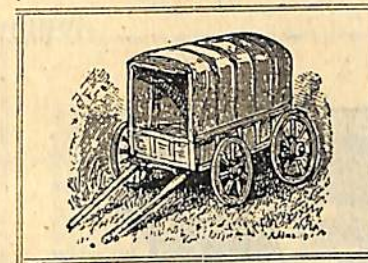
34.

քիթ *ք, քիթ*

Տա-շած քա-րը գետ-նին չի մը-նալ: Մենք աչ-քով տես-նում ենք: Քամու բերածը քամին կըտանի: Օձն առաջ իրան տաքացնողին կըկծի: Զիտակ խօսքը հա-նաքի միջով կ'ասեն: Քիչ բարձիր, շուտ դարձիր: Երկա-թը տաք-տաք կըծեծեն:

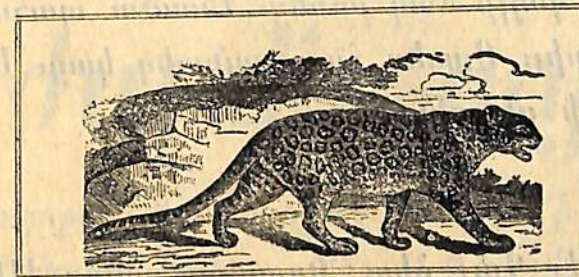
35.

Փու-ր-գօն *ֆ, ֆուրգոն*

Փուր-գօ-նով ապ-րանք են կը-րում: Թուր-քե-րը ֆէս են ծած-կում: Նունուֆարը գեղեցիկ ծաղիկ է: Փառաշով աղբ են հաւաքում: Օձը ֆըշշում է: Փղին ֆիլ էլ են ասում: Գնչունին ֆալ է բաց անում:

36.

յո-վազ *յ, յովազ*

I.

Յու-նի-սին մենք յար-մար բնա-կա-րան կը-զըտ-նենք:
Յուլիսին եղանակն անտանելի է զառնում: Յուլիսին
ինքն է հոտած, հէնց զիտէ՝ բունն է հոտած:

II.

այծ

Հայրս մի գայլի ձագ բռնեց: Աստծու պահած գառը
գայլը չի ուտիլ: Որտեղ հաց, այնտեղ կաց: Մայրս ու
եղբայրս այգի գնացին:

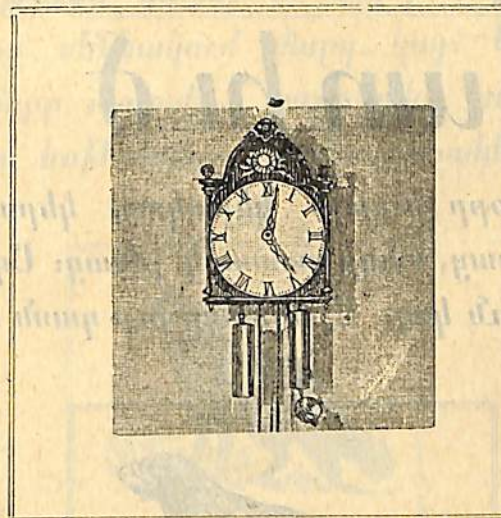
III.

Նա հայ է: Վա՛յ ձեզ: Եղբայրս այսօր թէյ չ'ունի:
ձայր ճահճային թռչուն է: Օ՜յ, ինչ շող եղանակ է:
Հէ՛յ, բարեկամ, այդ ո՛ւր ես գնում:

IV.

Մինչև տղան չլայ, մայրը նրան ծիծ չի տայ: Ջուրն
ընկնողը անձրևից չի վախենայ: Ջուրը շտեաժ մի
բորիկանայ: Ով որ խաղայ, նա կըկաղայ: Գայլն ամպ
օրը կ'ուրախանայ: Այսօր մի քահանայ տեսայ: Բանդ
արան, յետոյ խաղան:

V.

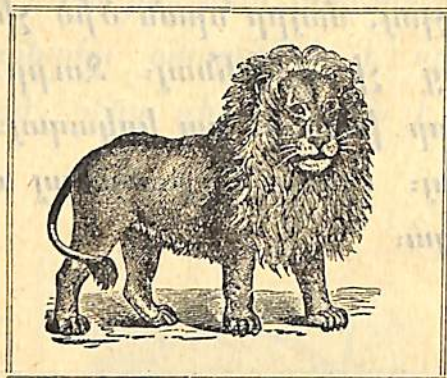

Ժա-մա-ցոյց

Ժամագործը ժամացոյց է շինում: Մի ծաղկից օձը
թոյն է շինում, ճանճը—մեղր: Մակոյկով լողում են
զետի երեսին: Ծառը բոյս է: Ծոյլ աշակերտը պատժի
արժանի է: Քոյրս Արշալոյսին նամակ է գրում:

37.

I.

առիւծ

Կիրակի օրը իւղալի կերակուր կերանք: Հիւրն եկաւ, հիւրը գնաց, տեղը դատարկ չմնաց: Աղբիւրի մօտ մեծ բազմութիւն կայ: Աշակերտը իւր դասն է սովորում:

II.

արծիւ

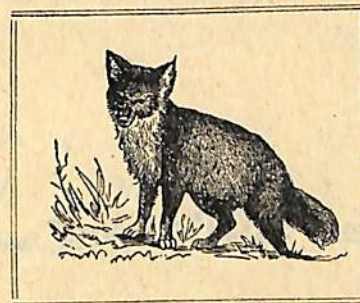
Փոքրերը պէտք է պատիւ տան մեծերին: Փողերիդ հաշիւը գիտցիր: Մեր զրացու տունը սուգ ու չիւլան կայ: Հիւանդը որ գնալու լինի, մատաղը չի օգնի: Ծերանաս, ծերի պատիւը կ'իմանաս:

38.

եա. եօ.

Համբերութիւնը կեանք է: Եօթը ծովից, մէկ կովից: Կարծեօք սենեակում մարդ կայ: Արդեօք երբ պէտք է երկինքը պարզէ և լուսնեակը դուրս գայ: Յիսուս Քրիստոս եօթանասուն երկու աշակերտ ունէր:

39.

աղուէս

Աղուէսը խորամանկ կենդանի է: Չուի գողը ձիու գող կըղաւնայ: Չմեռուայ փարդը կրակն է: Ամառուայ փուշը, ձմեռուայ նուշն է: Կատուին խաղ է, մկանը մահ է: Գետինը ձիւնով ծածկուեց: Այսօրուայ գործը փաղուան մի թողնիր:

40.

Զգալ—ըզգալ: Հտապել—ըշտապել: Սկսել—ըսկսել:
Ստանալ—ըստանալ: Սպիտակ—ըսպիտակ:

Սկզբում Աստուած ստեղծեց երկինքն ու երկիրը:
Սպունգը ծովից են հանում: Սպիտակ շունը բամբակ
ծախողին վնաս է: Հտապողին չի յաջողուիլ: Սկիւռը
թռչկոտում է ծառից ծառ: Յուրտն արդէն զգալի է:
Երեխաներն զբօսնում են պարտիզում: Զգոյշ կացէք,
փորձութեան մէջ չընկնէք:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ:

ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, լ, թ, ժ, ի, լ, խ, ծ, կ, հ, ձ,
ղ, ճ, մ, յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ, ու, ս, վ, տ, ր, ց, լ, փ,
ք, հ, օ, ֆ:

ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, լ, թ, ժ, ի, լ, խ, ծ, կ,
հ, ձ, ղ, ճ, մ, յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ, ու, ս, վ,
տ, ր, ց, լ, փ, ք, հ, օ, ֆ:

ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, լ, թ, ժ, ի, լ, խ, ծ, կ,
հ, ձ, ղ, ճ, մ, յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ, ու, ս, վ,
տ, ր, ց, լ, փ, ք, հ, օ, ֆ:

Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, Ի, Լ, Խ, Ծ, Կ, Հ,
Ձ, Ղ, Ճ, Մ, Յ, Ն, Շ, Ո, Ը, Պ, Ջ, Ռ, Ս, Վ, Տ, Բ,
Յ, Ի, Փ, Ք, Օ, Ֆ:

3. ՔԱՋ ՇՈՒՆ

—Ջնիկ, ինչո՞ւ ես հաչում:
—Գայլերին եմ վախեցնում:
—Ջնիկ, ինչո՞ւ պոչդ քեզ քաշեցիր:
—Գայլերից եմ վախենում:

4. ԲԱՐԻ ՇՈՒՆ

Ջու՛նը պահպանում էր իւր տի-
րոջ տունը: Նա տեսաւ մի աղքատ
մարդու և սկսեց նրա վրայ հաչել:
—Սիրելիս,—խնդրեց աղքատը,—
խղճա՛ ինձ. ահա երեք օր է, որ ոչինչ չեմ կերել:
—Ես էլ նրա համար եմ հաչում,—պատասխանեց
շունը,—որ մարդիկ լսեն ձայնս և քեզ կերակրեն:

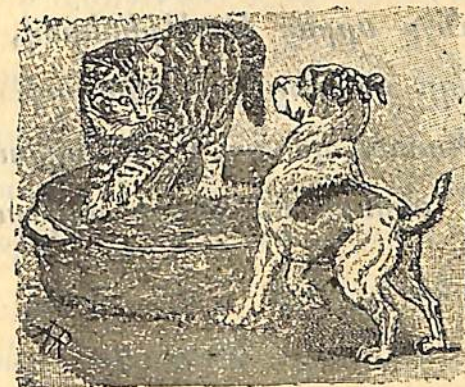

5. ԺԻՏԸ ԵՒ ԲԱՋԻՆ

Ծիտը ծառին ծըլվըլում է՝
ծի՛ւ, ծի՛ւ, ծի՛ւ:
Բազէն գլխին պտրտւում է,
վճճ, վճճ, վճճ:
Ծիտը լռեց, ծիտը վախեց,
վճճ, վճճ, վճճ:

Բազէ, թը՛ռռ, բազէ, թը՛ռռ,
Հա՛յ, հա՛յ, հա՛յ:
Բազէն թռաւ,
Բազէն փախաւ,
Խ՛նչ լաւ եղաւ,
Հէ՛յ, հէ՛յ, հէ՛յ:

Ծիտիկ-միտիկ, պիծիկ-միծիկ,
Պրտպրտուրիկ, չըլպրտուրիկ,
Դու լաւ պրծար՝ չար բազէի
Սուր ճանկերից, հա՛, հա՛, հա՛:

6. ԿԱՏՈՒՆ ՈՒ ՇՈՒՆԸ

Որսկան շունը մի նապաստակ էր բռնել: Պատուն
այդ որ տեսաւ, շանը նախատեց ու ասաց. „Խ՛նչ ան-
գութն ես“: Հէնց այդ բոլէին մի փոքրիկ մուկը ծա-
կից դուրս եկաւ և վազելով անցաւ նրանց առաջից:
Պատուն վրայ հասաւ, բռնեց ու կերաւ: Ջունն ասաց.

—Այդ ի՞նչ ես անում: Դու ինձ նախատում ես, որ ես մի նապաստակ եմ բռնել իմ տիրոջ համար, իսկ ինքդ մոկն ես բռնում ու անուշ անում:

—Է՛հ, ոչինչ, իմ կերածը մի չնչին մոկն է,—սլա-տասխանեց կատուն:

Ջո աչքի գերանը թողած, ուրիշի աչքի շնչն ես ստորում:

7. Կ Ա Տ Ո Ի

Կատուն եկաւ, փխիլ-փխիլ,
Հազար նազով ինչպէս հարսիկ.
Դունչը սրբեց թաթիկներով,
Մազը սանրեց շանչիկներով:
—Կատու, կատու, է՛ր ես տրտում.
Թէ՛ մկներն են այսօր արթուն:

8. Գ Ե Ղ

Փոքրիկ Աննայի մայրը հիւանդացաւ և բժիշկը նրան մի դառը դեղ տուեց խմելու: Աղջիկը տեսաւ, որ մայրը դժուարութեամբ է խմում դեղը, ասաց նրան.

—Մայրիկ, տուր, ես խմեմ քո փոխարէն:

9. Խ Ե Լ Ա Յ Ի Ա Գ Ռ Ա Ի Ը

Ագռաւը ծարաւ էր: Նա շատ դէսուղէն ընկաւ և վերջապէս դաշտում տեսաւ մի կճուճ, որի մէջ ջուր կար. բայց ջուրն այնքան ցած էր, որ ագռաւը չէր հասնում: Նա սկսեց մանր բարեր գցել կճուճի մէջ. այդպիսով ջուրն այնքան բարձրացաւ, որ նա խմեց, ծարաւը կտորեց և թռաւ, իւր գործին գնաց:

10. Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Ն Ե Ր Ն Ո Ի Գ Ո Ր Տ Ե Ր Ը

Մանուկները խաղում էին գետի ափին և յանկարծ տեսան, որ ջրում շատ գորտ կայ: Նրանք քարեր հա-լաքեցին և սկսեցին մէկ-մէկ քարկոծել գորտերին: Երե-խաները սաստիկ ուրախանում էին:

Մի գորտ գլուխը դուրս հանեց ջրից ու ասաց.

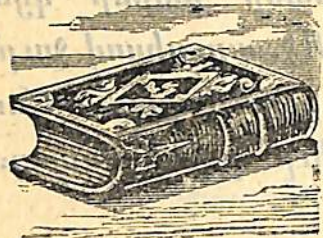
—Մանուկներ, բաւական է քար գցէք. դա ձեզ հա-մար խաղ է, իսկ մեզ համար — մահ:

Ա ո ա ծ. — Կատուն խաղ է, մկանը մահ է:

11. Ա Ր Ե Խ

Արե, արե, եկ, եկ,
 Նախշուն քարին վեր եկ,
 Մեր ոչխարին մտիկ արա՛ն,
 Որ գայլը գայ, իմաց արա՛ն:

12. ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Փոքրիկ մանուկը միշտ տեսնում
 էր, որ հայրը գիրք կարդալիս ակ-
 նոց էր դնում աչքերին: Մի օր էլ
 նա խնդրեց հօրը.

— Հայրիկ, ինձ համար էլ ականոց
 գնիր. ես էլ ուզում եմ քեզ պէս գրք-
 քեր կարդալ:

— Լաւ, — պատասխանեց հայրը. —
 ես քեզ համար մանկական ականոց կը գնեմ: — Եւ որդու
 համար գնեց մի այբբենարան:

Առա՛ծ. — Ով կարդայ, նա մարդ ա:

13. ԿԱՐԳԱԼ—ԳՐԵԼ

Երբ որ լեզուս բացուեցաւ,
 Ազատ խօսիլ սովորեցայ,
 Բարի մօրս ձեռքի տակ,
 Գրեւ — կարդալն սկսայ:

Չատ ժամանակ չանցկացած,
 Այլսս գիր կարդալը

Այնպէս դժուար չէր թւում,
 Ինչպէս կ'առնէ ծոյլերը:

Այնուհետեւ ինձ համար
 Հոլ, վեզի, գնդակի շափ.
 Սիրելի են թուլթ, գրիչ,
 Գիրք, քանոն, մատիտ, տետրակ:

14. Գ Ա Ս Ա Տ Ո Խ Ն

Դասատան մէջ նստում են աշակերտները: Աշա-
 կերտների առաջ նստած կամ կանգնած է վարժապե-
 տը: Վարժապետը սովորեցնում է: Աշակերտները սո-
 վորում են: Դասատան մէջ աշակերտները կարդում են,
 գրում են, հաշւում են, նկարում են: Աշակերտների
 դէմ դրած է մի մեծ գրատախտակ: Գրատախտակի
 մօտ կան կաւիճ և սպունգ: Գրասեղանների վրայ դրած
 են դասական առարկաներ — գիրք, տետրակ, քարե-
 տախտակ, քարեգրիչ:

Դասական առարկաներ: — Գիրք, տետրակ, քարետախտակ, գրչա-
 կոթ, գրիչ, մատիտ, քարեգրիչ, քանոն, թանաքաման, սպունգ:
 Խաղալիքներ: — Գնդակ, տիկնիկ, բզզան, վեգ...

ԳՐԵՒՈՐ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Արտագրեցէք այս բառերը և ձայնաւոր տառերի տակ գիծ քաշեցէք: Յետոյ առանձին գրեցէք ձայնաւոր տառերը:

Աղ: Մաղ: Եգ: Էշ: Գերի: Գինի: Ընկեր: Մուկը: Ուղ: Ոգնի: Օրիորդ: Ուղտ: Շուն: Կատու:

2. Գրեցէք հայերէն այբուբենի բոլոր բաղաձայն տառերը:
ը, գ, դ...

3. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Գիրքը ղապակաւ տառակայ է: Գնդակը խաղալիք է: Մատիտը... Գրիչը... Վէճը... Տնտրակը... Տիկնիկը... Բզզանը... Բարետախտակը...

15. Մ Ա Գ Ի Կ

Սաղիկ — մաղիկ,
Ի՞մ սիրունիկ,
Ես քեզ կըտամ
Քաղցր կուտիկ,

Որ դու ուտես,
Շուտ մեծանաս,
Ուրախ ապրես,
Զուարճանաս:

Երբ մեծանաս,
Մեծ սաղ դառնաս,
Ես կըխնայեմ
Ի՞մ մայրիկիս,

Որ նա ժողովէ
Քո փետուրներ
Եւ ինձ համար
Ձինէ բարձեր:

Կե՛ր, ի՞մ սաղիկ,
Կե՛ր, սիրունիկ,
Որ մեծանաս,
Մեծ սաղ դառնաս:

16. ՄԱԳՆ ՈՒ ԱՐԱԳԻԼԸ

Լողում էր սաղը լճի երեսին, լողում էր և այսպէս խօսում ինքն իրան.

— Ճամարիտ, ի՞նչ զարմանալի թռչուն եմ ես: Գետնի վրայ ման եմ գալիս, ջրումը լողանում օդումը թռչում: Ինձ նման ուրիշ թռչուն չկայ աշխարհիս երեսին:

Արագիլը լսեց սաղի խօսքերը և ասաց նրան.

— Հատ յիմար թռչուն ես դու, սնդիկ: Որ այդքան պարծենում ես, ապա, ասա, տեսնեմ, կարո՞ղ ես ձկան պէս լող տալ, եղջերուի պէս վազել կամ արծուի պէս թռչել: Աւելի լաւ է մի բան իմանալ և հիմնաւոր, քան թէ շատ բան և բոլորն էլ թերի:

17. Բ Ա Գ Ի Կ

— Բաղիկ, բաղիկ,
Կարմիր թաթիկ,

Ո՞ւր ես գնում կամաց-կամաց,
Չապուկներդ չորս կողմդ առած:
— Ես գնում եմ ջուր գանելու,
Չապուկներս լուանալու,
Չապուկներս մաքուր-մաքուր,
Տղոց երեսն աղտ է ու մուր:

18. Մ Տ Ա Խ Օ Ս Հ Ո Վ Ի Ի Ը

Մի փոքրիկ հովիւ սովորութիւն էր արել խաբել իւր ընկերներին: Զատ անգամ նա երկիւղալի ձայնով կանչում էր.

— Գայլը եկաւ, գայլը եկաւ:

Հովիւները գալիս, տեսնում էին, որ գայլ չկայ: Իսկ ստախօս մանուկը ծիծաղում էր նրանց վրայ:

Մի օր էլ այս հովուի հօտի վրայ մի գայլ յարձակուեցաւ: Նա սրտապատառ սկսեց կանչել.

— Գայլը եկաւ, գայլը եկաւ:

Ընկերները կարծեցին, թէ էլի խաբում է, տեղերիցը չչարժուեցան: Գայլը նրա հօտի մէջ ընկաւ և պատառոտեց ոչխարներին:

Առաձ.—Սուտ ասողի տունը կրակ ընկաւ, ոչ ոք չհաւատաց:

19. Հ Ո Վ Ո Ի Ի Ա Ն Կ Ո Ղ Ի Ն Ը

Սարի լանջը մահճակալ,
 Զեչոտ քարը գլխակալ,
 Մի հին կարպետ ուտերին,—
 Այս է հովուի անկողին:
 Երբ անձրև է կաթկաթում
 Եւ կարպետը լժրխկլժրխկում,
 Հովիւն անուշ քնի մէջ
 Քաղցր երազ է տեսնում:
 Եւ խնդում,
 Ծիծաղում...

Ուխտ, ուխտ, սիրուն հովիւ, քունդ անձր:

20. Ծ Շ Մ Ա Ր Տ Ա Խ Օ Ս Մ Ա Ն Ո Կ Ը

Մանուկին մի փոքրիկ ուրազ ընծայեցին: Նա այնքան ուրախ էր, որ ձեռքն ընկածը կտորատում, փչացնում էր: Մանուկը մինչև անգամ կտրեց մի ծառ, որը նրա հայրը տնկել էր այգում: Երբ որ հայրը տեսաւ փչացրած ծառը, սաստիկ տխրեց և հարցրեց որդուն.

— Ո՞վ է կտրել այս ծառը. ես պէտք է խիստ պատժեմ յանցաւորին:

— Ի՞նչ պատժիր. ես եմ արել այդ,— պատասխանեց մանուկը:

— Այս ծառը շատ սիրելի էր ինձ,— ասաց հայրը,— բայց քո ճշմարտախօսութիւնն ամեն բանից թանկ արժէ:— Եւ նա գրկեց ու համբուրեց որդուն:

21. Կ Ո Յ Ր Ը

Մի անգամ, գիշերը, մի կոյր մարդ մէկ ձեռքում կճուճով կաթ, իսկ միւսում մի վառած լապտեր բռնած, կամաց-կամաց առաջ էր գնում: Ճանապարհին նրան պատահեց մի երիտասարդ և առաց.

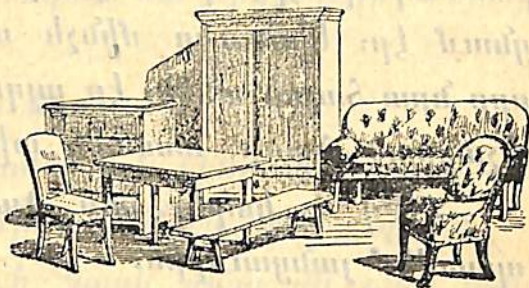
— Ա՜յ յիմար մարդ, ինչի՞ց է հարկաւոր այդ լապտերը. չէ՞ որ դու ոչինչ չես տեսնում:

— Այս լապտերը ես վերցրել եմ քեզ նման խելացի մարդկանց համար, որ նրանք չդիպչեն ինձ և կաթն չթափեն,— պատասխանեց կոյրը:

Առաձ.— Կոյրն ի՞նչ կ'ուզէ — ջուխտ աչքով լոյս:

22. ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ

Ամեն մի տան մէջ կարասիներ կան—սեղաններ, աթու-
ներ, սղահարաններ, մահ-
ճակալներ: Կարասիները
չինում են փայտից և ներ-
կում են, որ չփշանան և
գեղեցիկ լինին: Աթու-
ների նստելատեղերը չառ
անգամ փափուկ կտորով են ծածկուած լինում: Կա-
րասիները չինում են ատախճազործները:

Կարասիներ:— Սեղան, աթու, սղահարան, բազմոց, բազկա-
թու, մահճակալ, նստարան, գգրոց, դարակ:

ԳՐԱԴՈՐ ՎԱՐՓՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

4. Արտագրեցէք այս միավանկ բառերը:

Օր: Եզ: Խաղ: Մաղ: Արջ: Հայր: Չայն: Հող: Բանդ: Նաւ:
Էշ: Շիշ: Բար: Մուրճ: Դուր:

5. Գրեցէք ձեզանից միքանի միավանկ բառեր:

6. Վանկեցէք այս բառերը:

Ա-նի: Աղի: Եթէ: Եղան: Արա: Ուղիղ: Իրան: Օղակ: Կաշի:
Կողակ: Մեղու: Շաքար: Կոշիկ:

7. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Գիրքը դասական առարկայ է, իսկ սեղանը... Բզզանը խաղա-
լիք է, իսկ ըզզմոցը... Նստարանը կարասի է, իսկ թանաքա-
մանը... Բանոնը դասական առարկայ է, իսկ սղահարանը... Մահ-
ճակալը կարասի է, իսկ սպունգը...

23. ԵՐԿՈՒ ԱՅԺ

Առուակի վրայով մի նեղ գերան էր գցած անց-
ուղարձ անելու համար: Մի
անգամ երկու այծ պատահեցան
այդ գերանի վրայ: Երկուսը մի
անգամից չէին կարող անցնել.
սէտք է մէկը յետ դառնար և
միւսին ճանապարհ տար: Բայց
հշ մէկը չէր ուզում այդ անել: Նրանք սկսեցին վիճել:
— Դու յետ քաշուիւր,— ասաց մէկը.— առաջ ես եմ
բարձրացել գերանի վրայ:

— 2է,— վրայ բերեց միւսը.— թող, որ առաջ ես
անցնեմ. ես քեզանից մեծ եմ:

Եւ այծերը, ճակատ-ճակատի տալով, սկսեցին
կռուել: Հակառակի պէս գերանը թաց էր: Կռուեցին,
կռուեցին և երկուսն էլ թըրըմսւարով ջուրը թափուեցան:

24. ՊԱՌԱՆՆ ՈՒ ԱՅԺԸ

Կար-չկար երբեմն
Մի աղքատ պառիկ.
Ունէր մեր պառուր
Կաթնատու այծիկ:
Չալիկ-մալիկ
Կաթնատու այծիկ:
Պառուր ձմեռը
Այծիկը պահեց,

Իւր բերնի պատառը
Նրա հետ կիսեց:
Սիրով-յօժար
Նրա հետ կիսեց:
Չիւնը հալուեցաւ,
Բըսաւ կանաչ խոտ,
Պառան այծիկը
Դուրս տարաւ արօտ:

Ուրախ-զուարթ
Դուրս տարաւ արօտ:
Թանձր մառախուղը
Դեռինը պատեց,
Պառաւի առջեկց
Այծը կորցրեց:
Ափսոս, ափսոս,
Այծը կորցրեց:
Պառաւը լաց եղաւ,
Իսկ գայլը օռնաց

Մոլորուած այծիկը
Բարձր մըկըկաց:
Մըկը՛կ, մըկը՛կ,
Այծը մըկըկաց:
Դայլը մօտ եկաւ,
Այծին շալակեց,
Պառաւը յետեկց
Բարձրաձայն գոչեց՝
Հարայ—հայ—հարայ,
Բարձրաձայն գոչեց:

Խեղճը մնաց կանգնած
Մի փունջ խոտ ձեռին,
Անմխիթար ձայնով
Կանչելով այծին՝
Ե՛կ-ե՛կ, ե՛կ-ե՛կ
Կանչելով այծին:

25. ԲԱՐԻ ԳԻՒԴԱՅԻՆ

Գիւղում մի աղքատ ընտանիք էր ապրում— հայր, մայր և երկու տղայ: Դրանց ազգականը մեռաւ և մի որբ աղջիկ թողեց: Նրանք այդ աղջկան բերին, իրանց տանը պահեցին:

Կինն ասում էր մարդուն.

—Ա՛յ մարդ, Աշխէնին որ մեզ մօտ վերցրինք, մեր վերջին կռակն էլ նրա վրայ կըգնայ. ազի փող էլ չի մնալ, որ աղ առնենք, կերակրին խառնենք:

— Է՛հ, ոչինչ, — պատասխանեց մարդը, — մենք էլ կերակուրն առանց ազի կուտենք:

Առա՞ծ. — Առ ու հաց, սիրտը քաց:

26. ՈՐ ԲԻՆ

Փայլուն արեւ արդէն մայր մտաւ,
Լուսինն էլ վաղուց գնաց, թաք կացաւ.
Գիշերուայ մութը աշխարհս պատեց
Եւ աշխարհին ցուրտ քամին փչեց:

Ամեն մարդ քաշուեց իւր տունը մտաւ,
Ամեն երեխայ մօր զիւրկն ընկաւ:
Միայն մի խեղճ որբ, որ շունէր հայր, մայր,
Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր,
Ոտքերը բոբիկ, տկուր ու քաղցած,
Մի տան պատի տակ մնաց կուճ եկած:

Բարի տանտէրը վերեկից նայեց,
Մեր թշուառ որբին ներս հրաւիրեց.
Եւ այնուհետ տարաբաղդ տղան
Ունէր իւր համար տէր ու տիրական:

27. ՈՒՑԵԼԻՔՆԵՒ ԽՄԵԼԻՔ

Առանց ուտելիքի մարդը կրմեռնի քաղցից: Առանց խմելիքի նա կրմեռնի ծարաւից: Մարդու ամենահարկաւոր կերակուրը — հացն է, իսկ ամենահարկաւոր խմելիքը — մաքուր ջուրը:

Առաջինը. — Հաց ու պանիր, կեր ու քանիր: Մի քաժակ ջուր ով ուզի, տուր:

Ուտելիք: — Հաց, սպաս, փլաւ, տապակած...

Խմելիք: — Ջուր, կաթն, թէյ, սուրճ, գինի, գարեջուր, օղի...

28. Գ Ո Յ Ն Ե Ր

Զիւնն սպիտակ է: Ածուխը սև է: Մոխիրը գորշ է: Ոսկին դեղին է: Խոտը կանաչ է: Երկինքը կապոյտ է: Արիւնը կարմիր է:

Կաթը, մածունը, թանը սպիտակ են: Թանաքը սև է: Ամպերը գորշ են: Պղինձը դեղին է: Ծառերի տերևները կանաչ են: Մանուշակը կապոյտ է: Վարդը կարմիր է:

29. Մ Ե Ր Մ Ե Ն Ե Ա Կ Ը

Մեր սենեակն ունի յատակ, առաստաղ և չորս պատ: Պատերն ու առաստաղը սպիտակ են. յատակը ներկած է կարմիր գոյնով: Պատերի մէջ շինած են դռներ և լուսամուտներ: Սենեակում կան վառարան, սեղան, աթոռներ, պահարան և դարակներ: Պահարա-

նի մէջ մենք պահում ենք մեր ամանները: Դարակներում դնում ենք մեր սպիտակեղէնը, իսկ մահճակալի մօտ պատից կախոտած են մեր հագուստները:

Ամաններ: — Բաժակ, ափսէ, ջրաման, ըմպանակ, շիշ, կուժ, կաթսայ, ինքնաեռ, թէյաման:

Հագուստներ և սպիտակեղէն: — Վերարկու, բաճկոն, շապիկ, մուշտակ, գուլպայ, թաշկինակ, անդրավարտիք, երես-սրբիչ, սուլան:

ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

8. Արտագրեցէք այս երկավանկ բառերը:

Կա-տու: Բաղաք: Երկինք: Երկիր: Ոգնի: Թանաք: Գիտուն: Գունատ: Եղէգ: Երկար:

9. Գրեցէք ձեզանից միքանի երկավանկ բառեր:

10. Արտագրեցէք այս բազմավանկ բառերը:

Գիւղացի: Բաղաքացի: Աշակերտ: Ժամանակ: Զաւակասէր: Զինուորական: Մանկական: Ժամանակատու: Ընտանի:

11. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Հացը ուտելիք է, իսկ քաժակը... Վերարկուն հագուստ է, իսկ երեսսրբիչը... Սաւանը սպիտակեղէն է, իսկ գինին... Տապակածը ուտելիք է, իսկ թէյը... Շապիկը սպիտակեղէն է, իսկ ինքնաեռը... Աթոռը կարասի է, իսկ շիշը... Ջուրը խմելիք է, իսկ կուժը...

30. ԱՆՉՐԵՒ

Անձրև', անձրև', ցած արի,
Բըսցուր ցորեն ու գարի,

Բըսցուր ծաղիկ, կանաչ խոտ,
Աւլէ փոշի, մարբէ օղ:
Անձրև, անձրև, ցած արի,
Դալդ ամենիս բարի:

31. ԸՆԾԱՆԻ ԵՒ ՎԱՅՐԵՆԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Հաւը մեզ համար ձու է ածում և տանից չի հե-
ռանում. իսկ կաքաւը, սարեակը, ծիծեռնակը ազատ
թռչուններ են. նրանք, ուր ուզում, թռչում, գնում են:
Չունը պահպանում է ոչխարների հօտը և մարդկանց
տները, հաւատարիմ ծառայում է մարդուն: Իսկ գայլը,
աղուէսը շրջում են անտառներում, մտնում են գիւղերը,
ոչխար, հաւ ճանկում ու տանում, լափում են: Կովը
մեզ համեզ կաթն է տալիս, եղն ու ձին օգնում են
գիւղացուն աշխատանքի ժամանակ, իսկ արջը կատա-
ղի գազան է, մարդուն թշնամի: Հաւը, շունը, կովը,
ձին, ոչխարը — ընտանի կենդանիներ են, իսկ կա-
քաւը, գայլը, աղուէսը, արջը — վայրենի:

Ընտանի կենդանիներ: — Զի, կով, խոզ, կատու, շուն,
ոչխար, աչճ, ուղտ, էշ, գոմէշ:

Վայրենի կենդանիներ: — Արջ, աղուէս, գայլ, առիւծ,
վազը, նապաստակ, ճագար, սկիւռ:

32. ԳԱՌՆՈՒԿ

Սիրուն, անմեղ իմ դառնուկ,
Բուրդ սպիտակ ու փափուկ,
Դաշտ վազելով ու արօտ,
Մօրդ քաշում ես կարօտ:

Մի լար, գառնուկ սիրական,
Փոքրիկ տղի դու նման.
Կըզայ մայրդ, հետը շատ
Կըբերէ քեզ անուշ կաթ:

33. ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ՎԷՃՐ

Կովը, եղը և շունը վիճում էին միմեանց հետ,
Թէ իրանցից որին տէրը շատ է սիրում:

— Իհարկէ նա ինձ ամենքիցդ շատ է սիրում, — ասաց
եղը. — ես նրա արօրն ու գութանն եմ քաշում, նրա
համար փայտ եմ կրում: Նա ինձ լծում է սայլին, ցո-
րենը ջրաղաց տանում, աղում է, քաղաքում ծախում
և իրան ապրուստը անում: Ես որ չլինիմ, նա ինչ-
պէս կարող է ապրել:

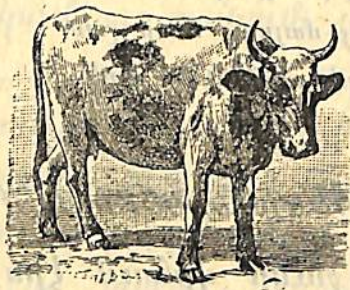
— Զէ, նա ինձ է շատ սիրում, — վրայ բերեց կովը. —
եւ նրա ընտանիքը կաթնովս եմ կերակրում: Այն մա-

ծունն ու թանը, այն սերն ու կարագը, այն իւղն ու պանիրը, որ նրանք վայելում են, ում տուածն է: Եթէ ես չլինիմ, բոլորը քաղցած կըկոտորուին:

— 2է, չէ, ինձ երկսիցդ էլ շատ է սիրում, — օռնաց շունը, — ես նրա ունեցած - շունեցածն եմ պահպանում:

Տէրը լսեց նրանց այս վէճը և ասաց.

— Բաւական է վիճէք. դուք չգիտէք, որ ամենքդ էլ ինձ հարկաւոր էք և ոչ մէկդ միւսի արածը չէք կարող անել: Այդ պատճառով ես ձեզ ամենքիդ էլ սիրում եմ, դուք էլ սիրեցէք միմեանց:

34. ՏԱՏՆ ՈՒ ԿՈՎՂԸ

— Երբ, իմ կովիկ,
Հաղըն եմ կովիկիթ,
Պըպըղեմ տակիդ,
Քաշեմ քո պտիկ:

Մի վախիւր, կովիկ,
Հորթիդ կըտամ կաթ,
Նրա համար մաս
Ես կըթողնեմ շատ:

Կովը լի կուրծքը
Բացեց համարձակ,
Կաթը վեր թողեց
Իւր կրծքից արձակ:

Բայց անդուժ տատը
Քաշեց ու մղեց,
Հորթուկի համար
Կաթիլ չթողեց

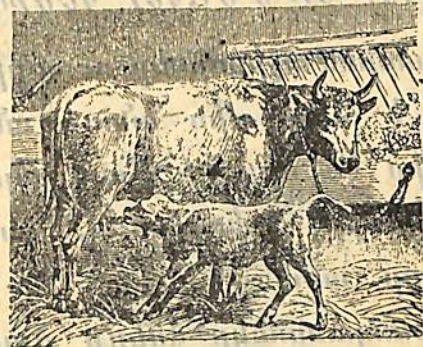
35. ԳԱՌՆԵՐՆ ՈՒ ԳԱՅՂԸ

Ոչխարների հօտն արածում էր անտառի մօտ. երկու գառը հեռացել էին հօտից և ուրախ-զուարթ խաղում էին ծառերի մէջ:

— 2արութիւն մի անէք, գառնո՛ւկներ, — ասաց մի պառաւ ոչխար, — կարող է մի փորձանք պատահել:

— Ոչխարը սուտ է խօսում, — թփերի միջից ձայն տուեց գայլը. — Նա պառաւ է և չի կարող ձեզ պէս խաղալ ու թռչկոտել, դրա համար էլ նախանձում է ձեզ: Որքան ուզում էք, վազվզեցէ՛ք այս գեղեցիկ անտառի մէջ:

Յիմար գառներն այդպէս էլ արին. նրանք թողին, հեռացան հօտից: Գայլի ուզածն էլ այդ էր: Նա բռնեց գառներին ու կերաւ:

36. ԿՈՐԱԾ ՀՈՐԹԸ

Զիւն էր գալիս փաթիլ-փաթիլ,
Հեռն էլ անձրե՛ կաթիլ-կաթիլ.
Այդ միջոցին մի պառաւ կին
Հորթն էր փնտրում գաշտի միջին:

Կովը եկաւ տաւարիցը,
Կուրծքն ու ծծեր կաթնով լիբը.
«Հորթուկս մըր է», նա բառաչեց,
Խեղճ պառաւին լացայրեց:

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով
Ողբում էին լաց ու կոծով,
Յանկարծ լսուեց մի բարակ ձայն.
Կովն իմացաւ, որ հորթն է այն:

Կովը վազեց բառաչելով,
Պառաւը վնաց տընքտընքալով.
Կորած հորթը մօրը դաւաւ,
Լիբ ծծերը բերանն առաւ:

Ծծեց բոլոր կաթն ու տուղեց,
Տանտիկնոջը բան չթողեց.
Բայց պառաւն այս անգամին
Սիրով ներեց չար հորթուկին:

37. ԽՈՑԱԿԵՐ ԵՒ ՄՍԱԿԵՐ ԿԵՆՏԱՆԻՆԵՐ

Գայլը շատ անգամ ոչխարներ ու հորթեր է լափում:
Աղուէսը սիրում է հաւի միս անուշ անել: Զներն ու
կատուններն էլ միս են սիրում: Բայց այդպէս չեն կո-
վերը, ձիերը, այծերը, ոչխարները, նապաստակները:
Կովերն ու ձիերը ամառը կանաչ են ուտում, իսկ
ձմեռը — խոտ: Նապաստակը ձմեռը ծառերի արմատ-
ներն է կրծում, իսկ գարունն արածում է մարգագետին-
ներում: Ահա թէ ինչո՞ւ կենդանիներից միքանիսին մենք
խոտակեր ենք անուանում, իսկ միւսներին — մսակեր:

Ի՞նչ խոսակեր եւ մսակեր կենդանիներ եք տեսել:

ԳՐԱԴԱՐ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

12. Գրեցէք ձեզանից միքանի բաղմամանի բառեր:

13. Վանկեցէք այս բառերը:

Կը-տոր: Մնալ: Գնալ: Մըկ-բատ: Կարել: Խնդիր: Չնձաղիկ:
Թռչուն: Թշնամի: Խնձոր: Մանր: Կայսր: Ծունր: Բարձր:

14. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Իմ՝ գիրքը — գիրքս: Զո՝ գիրքը — գիրքդ: Նրա՝ գիրքը —
գիրքն (գիրքը): Իմ՝ մայրը — մայրք: Զո՝ մատիտը — մատիտք:
Զո՝ գլուխը — գլուխք: Իմ՝ գրիչը — գրիչք:

15. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Ձին ընտանի կենդանի է, իսկ աղուէսը... Արջը վայրենի
կենդանի է, իսկ կովը... Խոզը... Գայլը... Առիւծը... Վագրը...
Շունը մսակեր կենդանի է: Այծը... Ոչխարը... Էջը... Գայլը...
Առիւծը... Ուղտը... Ձին... Արջը...

16. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Թուղթը սպիտակ է: Երկինքը... Ձիւնը... Կուպը... Վարդը...
Մանուշակը... Արիւնը... Կարագը... Լեղակը... Մուրը... Ծուխը:

38. ՆԱՊԱՍՏԱԿ

Մի վաղիր այդչափ արագ,
Ի՞մ սիրունիկ նապաստակ,

Հատ փոքրիկ ես տալիսին,
Թաթիկներդ կըլողնին:

Քեզ կըրերեմ կաթն ու հաց

Հարբեջրով համեմած:

Ուտես, խմես, զօրանաս,

Բանից կարօտ չմնաս:

Ծանր-ծանր կըրայես,

Սիրտս վեր-վեր կըհանես:

Կարձակեմ քեզ, երբ ուզես,

Կերթաս, ազատ կարածես:

39. Գ Ա Յ Լ Ն Ո Ի Ա Յ Ժ Ը

Բարձր, քարքարոտ սարի գլխին արածում էր
վայրենի այծը, իսկ ներքևը, սարի տակ, քաղցած
զայլն էր թափառում: Նա ձայն տուեց այծին:

— Խնչո՛ւ ես այդ քարերի մէջ արածում, սիրելի
այծիկ. ցած արի, այստեղի կանաչ, հիւթալի խոտը
վայելիր:

— Հիւթալի խոտը քեզ համար պահիր, գայլ եղ-
բայր, — պատասխանեց այծը. — ինձ այստեղ էլ բա-
ւական կերակուր կայ:

Առաձնե՛ր. — Գայլն ամէկ օրը կուրախանայ: — Գայլն ընկաւ
ոչխարի մէջը, վա՛յ մէկի տիրոջը:

40. Թ Թ Չ Ո Ի Ն Ն Ե Ր

Բարձր ամպերի միջից թռչում է արծիւը: Սրա-
տես աչքերը չորս արած, նա որս է որոնում: Յան-

կարծ նետի պէս յարձակում մի որեւէ կենդանու
կամ թռչունի վրայ, յափշտակում է նրանց և ճանկերի
մէջ առած՝ իւր բունն է տանում: Բազէն էլ արծուի
նման գիշատիկ թռչուն է: Բայց այդպէս չեն մեր
ընտանի թռչունները — հաւերը, բաղերը, սագերը, հնդ-
կահաւերը: Նրանք կերակրում են հատիկներով, բղէզ-
ներով, որդերով և հացի փշրանքներով: Մարդիկ նրան-
ցից շատ օգուտներ են ստանում: Փոքրիկ ծիծեռնակը,
դեղձանիկը, արտուտիկը, քաղցրաձայն սոխակը զուար-
ճացնում են մեզ իրանց երգերով: Մարդիկ նրանց
ե ր գ ո ղ թռչուններ են անուանում:

Ընտանի թռչուններ: — Հաւ, սագ, բաղ, հնդկահաւ, աղաւնի:

Գիշատիկ թռչուններ: — Արծիւ, ցին, բու, բաղէ, ագուաւ:

Երգող թռչուններ: — Սոխակ, դեղձանիկ, արտուտ, սարեակ,
ծիծեռնակ:

Գ Ր Ա Ի Ո Ր Վ Ա Ր Ժ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

17. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Սագ — սագիկ: Բաղ — ... Հատ — ... Կուտ — ... Շուն — ...
Բուն — ... Այծ — ... Մայր — ... Հայր — ... Քոյր — ...
Տուն — տնակ: Թռչուն — ... Գունդ — ... Նաւ — ...

18. Վանկեցէք հետեւեալ բառերը:

Լզ-գոյշ: Սպունգ: Զգալ: Զմայլել: Շտապել: Ստանալ: Սպա-
սել: Սպանել: Ստոր: Շտեմարան:

19. Գրեցէք և լ տառի տակ գիծ քաշեցէք:

Հաւ: Կաւ: Նաւակ: Թագաւոր: Հիմնաւոր: Տարաւ: Կերաւ:
Նկաւ: Թիւ: Անիւ: Ազնիւ:

20. Արտազրեցէք և Վ տառի տակ գիծ քաշեցէք:

Վարդ: Վերմակ: Վարդան: Ով: Ովկիանոս: Նաւաւար: Կա-
ռավարել: Զօրավար: Գրավաճառ:

21. Առանձին խմբերի բաժանեցէք:

Սագ: Բու: Մատիտ: Վագր: Եգ: Բաղ: Գիրք: Սոխակ: Գըն-
դակ: Բազմոց: Զանոն: Տիկնիկ: Մահճակալ: Աթոռ: Սպունգ:
Վէգ: Վերարկու: Երեսարբիչ: Շապիկ: Գուլպայ: Թաշկինակ: Բա-
ժակ: Կաթսայ: Ինքնակո: Թանաքաման: Հաց: Տապակած: Սուրճ:
Գինի: Օղի: Սպաս: Փլաւ:

41. Թ Թ Չ Ն Ա Կ Ի Բ Ո Ի Ն Ը

Մանուկներն իրանց պարտիզում մի թռչնի բուն
գտան: Այնտեղ նստած էին եր-
կու փոքրիկ, մերկ ձագուկներ:
Մանուկները վեր առան նը-
րանց և բերին տուն: Հայրն
ատաց նրանց.

— Ձաւակներս, դուք շատ
վատ բան էք արել. դուք գի-
տէք, թէ որքան կրտսրեն ու կրվշտանան սրանց
ծնողները, երբ իրանց ձագուկներին չգտնեն բնի մէջ:
Բացի դրանից, սրանք շուտով կըստատակեն, որովհետեւ
դուք չէք կարող կերակրել:

Մանուկները սաստիկ խղճացին ձագերի վրայ և
նրանց յետ տարան պարտէզն ու դրին իրանց բնի մէջ:

42. Ծ Ի Ծ Ե Ռ Ն Ա Կ

Խեղճ ծիծեռնակը, տես, ամե-
նեին չէ հանգստանում. ամբողջ օրը
թռչում է, ծղօտներ է հաւաքում,
կտուցովը կաւ է կրում, իւր հա-
մար բուն է շինում: Բունը շինում,
վերջացնում է թէ չէ, մէջը երեք
չաբաթ պինդ նստում և փոքրիկ
ձագուկներ է հանում: Ձագուկները
որ դուրս են գալիս, բերանները բաց են անում և կե-
րակուր խնդրում: Ծիծեռնակը թռչում, դէսուղէն է
ընկնում, մծեղներ բռնում ու նրանց կերակրում:

Մի քիչ ժամանակ որ անց է կենում, ձագերը
թեւաւորում են, բնիցը դուրս թռչում և իրանց մօր
հետ ճանապարհ ընկնում, — կապոյտ ծովերի, բարձր
տարերի վրայից անցնում:

43. Հ Պ Ա Ր Տ Ա Ք Ա Ղ Ա Ղ

Երկու աքաղաղ կռուեցին և մէկը յաղթեց միւսին:
Յաղթուողը փախաւ, սրահի տակը մտաւ, իսկ յաղ-
թողը բարձրացաւ կտուրը և հպարտ-հպարտ „ծուղրու-
ղ՛ւ“ կանչեց: Այդ բուռէին արծիւը թռչում էր վերեւից.
նա նկատեց հպարտացող աքաղաղին, յարձակուեց նրա
վրայ, բռնեց ու տարաւ, անուշ արաւ:

Առաժ. — Ով որ փքանայ, շուտով չքանայ:

44. ՄՈՂՈՒՆՆԵՐ ԵՒ ՉԿՆԵՐ

Գորտը չորս ոտն ունի: Յձը ոտներ չունի. նա իւր երկար մարմինը քաշ է տալիս գետնի վրայ: Չոր տեղերում, անտառում և դաշտում, դուք կրտեսնէք գեղեցիկ մողեսին: Թէ գորտի և թէ մողեսի փորը ման գալիս քուում է գետնին: Գորտերն ու մողեսները չեն կարող վնասել մեզ, որովհետեւ թոյն չունին: Իսկ օձերը թունաւոր են: Նրանց կծածը վտանգաւոր է և շատ մարդիկ են մահացել նրանց թոյնից: Բայց ջրային օձերն էլ, գորտերի և մողեսների նման, թոյն չունին: Նրանց ատամներն այնքան մանր են, որ չեն կարող մարդու կաշին ծակել:

Բոլոր այս կենդանիները սողուն են կոչւում:

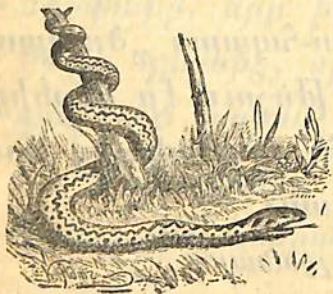
Ծովերում ու գետերում շատ տեսակ-տեսակ ձկներ են ապրում: Նրանք լողում են իրանց լողնականերով. ձկները սառն արիւն ունին. նրանց մարմինը ծածկուած է թեփուկներով:

Սողուններ: — Մողես, գորտ, օձ, կրիայ:

Ձկներ: — Կարմրախալտ, գալլաձուկ, օձաձուկ, կապույտ, տառեխ, կողակ:

45. ԳԻՒՂԱՅԻՆ ԵՒ ՕՉՐ

Զմեռն էր: Գիւղացին անտառ գնաց փայտ կտրելու: Փայտ կտրելիս նա տեսաւ մի օձ, որ ցրտից սառել, փետացել էր: Բարի գիւղացին խղճաց օձին, վերցրեց, դրեց

կրակի մօտ, որ տաքանայ: Յձը տաքացաւ թէ չէ, վրայ հասաւ, որ կծէ գիւղացուն:

— Ապերախտ, — ասաց մարդը, — իմ լաւութիւնը դրանով ես վճարում: — Ասաց ու կացնով խփեց, գլուխը ջախջախեց:

Առաժ. — Օձն իրան տաքացնողին կը կծէ:

46. ՄԻՋԱՏՆԵՐ

Գարունը բացւում է թէ չէ, հազարաւոր միջատներ են սկսում երևալ: Օդի մէջ մոծակներն ու մլակներն սկսում են իրանց գարնանային պարը: Նախշուն թիթեռները, ոսկեգոյն բզէզները, կանաչ մորեխները խաղում, զուարճանում են արեգակի ճառագայթների տակ: Բզզում է պիծակը, երգում, թռչկոտում է անգործ ճանճը: Մեղուն, ծաղկից ծաղիկ թռչկոտելով, քաղցր մեղր է ժողովում: Իսկ աշխատասէր մրջինն ահապին բեռը չալակած, վազում, շտապում է իւր քանդուած բունը նորոգելու:

Միջատներ: — Նանճ, բզէզ, թիթեռ, մեղու, մրջին, մոծակ, մլակ, պիծակ, մորեխ, սարգ, ճպուռ:

ԳՐԱԻՈՐ ՎԱՐՓՈՒԹԻՆՆԵՐ

22. Գրեցէք և ուր որ հարկաւոր է և կամ Վ դրէք:

Մեր դրացին գրա-+աճառ է: Առա-+օտը ես դպրոց պիտի գնամ: Վարդա-+տին մեզ մօտ հիւրեր կը դառն: Հայրս գեղեցիկ

զա + ազան զնեց: Գիւղացին մի օրա + ար հող ունի: Թագա-
+ որը զո + եց իւր զօրա + արներին:

23. Դրեցէք և ուր որ հարկաւոր է օ կամ ո դրէք:

Ես հ + րս նամակ գրեցի: Գիւղացին հ + րից ցորեն է հանում:
Սաթնիկը իւր մ + ր հետ նստած է այգում: Մ + րին թուի է:
Վարդն անուշ հ + տ ունի: Հովին իւր հ + տը քշեց դէպի դաշտ:

24. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Տառերը ձուկ է, իսկ բզեզը... Թիթեռը միջատ է, իսկ
գորտը... Ճպուռը միջատ է, իսկ կարմրահայտը... Մողեսը սո-
ղուն է, իսկ մշակը... Կրիան սողուն է, իսկ մրջինը...

47. ՄԵՂՈՒՆ ՈՒԹԻԹԵՌԸ

— Ա՛խ, ափսոս, որ անձրև է
գալիս, — ասաց թիթեռը և թաք
կացաւ տերևների տակ:

— Այո՛, ափսոս, — ձայն տուեց
մեղուն, որ նստած էր նրանցից ոչ հեռու:

— Եթէ լաւ եղանակ լինէր, — նորից ասաց թի-
թեռը, — ես կըթռչէի դէպի դաշտ, կըխաղայի և կը-
զուարճանայի:

— Իսկ ես կըգնայի իմ գործին և մեղր կըծողովէի
ծաղիկներից, — ասաց մեղուն:

48. Մ Ե Ղ Ո Ւ

Հա՛, ծաղեցաւ արեգակը,
Հա՛, ծաղկեցաւ մանուշակը,

Մեղուն թռեց իւր փեթակը՝
Տըզտըզալով, տըզտըզալով:

Մեղուն թռաւ ծաղկից ծաղիկ,
Մեղր առաւ քաղցր, անուշիկ,
Մոմը տարաւ հոտոտ, լուսիկ՝
Պըզպըզալով, պըզպըզալով:

Անուշ մեղրը մանր աղոց,
Դեղին մոմը ամեն սրբոց,
Իսկ չարերին կըճ ու խայթոց՝
Կըսկըծալով, կըսկըծալով:

49. ՄՐՋԻՆՆԸ ԵՒ ԱՂԱԽՆԻՆ

Մրջինը ծարաւ էր: Նա մօտեցաւ առուակին, որ
ջուր խմէ: Յանկարծ նա ջուրն ընկաւ և քիչ էր մնում,
որ խեղդուի: Այդ բոպէին առուակի վրայով մի աղաւ-
նի էր թռչում: Նա տեսաւ ջրի երեսին փռուած մր-
ջինին և խղճաց վրան: Իսկոյն շտապեց, ծառից մի
տերև պոկեց ու զցեց առուակի մէջ: Մրջինը բար-
ձրացաւ տերևի վրայ և խեղդուելուց ազատուեց:

Առուակի մօտերքը մի որսորդ թռչուններ էր որ-
սում: Նա տեսաւ մեր աղաւնուն, որ պատի վրայ նըս-
տած հանգստանում էր: Չար որսորդը հրացանը ուղ-
ղեց նրան, որ սպանէ: Մրջինը նկատեց այս բանը և
վազեց, պինդ կծեց որսորդի ձեռքը: Որսորդը ցնցուեց.
հրացանը տրտքեց, բայց չզիպաւ աղաւնուն:

Ա ո ա ծ. — Ինչ որ ցանես, այն կըհնձես:

50. ԹԻԹԵՌ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿ

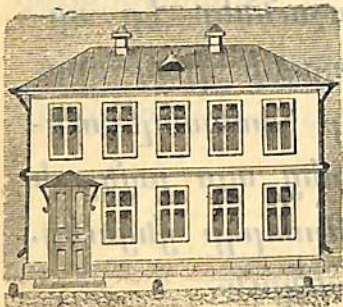
Մ Ա Ն Ո Ւ Կ.

— Սիրուն թիթեռ, ինձ ասա,
Թէ ինչո՞ւ ես դու ապրում.
Ամբողջ օրը խաղում ես,
Ի՞նչպէս է, որ չես յոգնում:

Թ Ի Թ Ե Ր.

— Սիրուն, կանաչ դաշտերում
Ես ապրում եմ համարձակ,
Ծաղկանց բուրմունքը անուշ
Իմ կերակուրս է միակ:

Բայց իմ կեանքը շատ կարճ է,—
Նա մի օրից չէ երկար.
Բարի եղիր, ո՞վ մանուկ,
Խնայիր ինձ, ձեռք մի տար:

51. ԸԻՆՈՒԹԻՆՆԵՐ ԵՒ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

Մարդիկ ապրում են շինութիւն-
ների մէջ: Ըննութիւնները լինում
են քարէ և փայտէ: Քարէ շի-
նութիւնները շինում են որմնա-
գիրները տաշած քարից և աղիւսից,
իսկ փայտէ շինութիւնները — հիւսները՝ գերաննե-

րից: Ըննութիւնները շինելիս և ուրիշ գործերի ժա-
մանակ հարկաւոր են զանազան գործիքներ:

Շինութիւններ: — Տուն, դպրոց, գործարան, ամբար (շտե-
մարան), սրահ, գոմ, ջրաղաց, ախոռ:

Գործիքներ: — Գանակ, սղոց, հերոն, ունելիք, մուրճ, կացին,
ուրագ, մկրատ, պատառաքաղ, ածելի, բահ, թի, գուր, ասեղ, հար-
թիչ, խփ, գութան, արօր, գերանգի, փոցիս, մանգաղ, կամ, եղան:

52. ԾԱՌԵՐ ՈՒ ԹՓԵՐ

Ծառերն ու թփերը լինում են պտղատու և հա-
սարակ: Մարդիկ պտղատու ծառերն ու թփերը
տնկում են պարտէզներում. իսկ հասարակ ծառերն ու
թփերը անտառներում են բուսնում: Ծառերից միքա-
նիսը ծածկուած են լինում տերեւներով, իսկ միւս-
ները — փշերով: Ծառերը մարդիկ կտրում են և ստա-
ցած փայտից իրանց համար բնակարաններ, նաւեր,
կարասիներ և ուրիշ տեսակ մանր-մունր բաներ են
շինում — ամաններ, խաղալիքներ, դասական առար-
կաներ և այլն:

Ծառեր (հասարակ և պտղատու): — Կաղնի, մալրի, եղևնի,
ուռենի, կեչի, կեռասենի, տանձենի, խնձորենի, սալորենի, բալենի,
ընկուզենի, թթենի, թզենի:

Թփեր: — Մորենի, մօշի, վարդենի, մասրի:

Պտուղներ: — Խնձոր, սալոր, տանձ, բալ, նարինջ, կիտրոն:

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՎԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

25. Գրեցէք այս բառերը և ե տառի տակ գիծ քաշեցէք:

Հոտաւտ: ծաղկաւտ: Բաշապէս: Մեծապէս: Բարեղէն: Հո-
ղեղէն: Ծշտօրէն: Հայերէն: Ռուսերէն: Զօրօհնէք:—Գնացէ՛ք: Կե-
րէ՛ք: Կըգրէք: Կուտէք: Կըտեսնէք:—Յովհաննէս: Վրդանէս: Սա-
մուէլ: Աբէլ: Սուրէն: Ռուբէն: Արմինէ:

26. Գրեցէք և ուր որ հարկաւոր է ե կամ ե դէք:

Կով+ըն արածում +ն խոտաւ+տ դաշտում: Կայ+նն սալա-
ն+ց Աք+լին: Այսօր մենք հայեր+ն դաս ունինք: Հեղին+ն Սա-
մու+լին չգիրք ընծայ+ց: Մարդիկ հողեղ+ն արարածներ +ն:

27. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Դանակը գործիք է, իսկ դպրոցը... Օձը սողուն է, իսկ քահն...
Մայրին ծառ է, իսկ մուրճը... Մորենին թուփ է, իսկ խնձորը...
Բալենին պտղատու ծառ է, իսկ եղևնին... Տանձը պտուղ է, իսկ
դուրը... Վարդենին թուփ է, իսկ արջը... Մեղուն միջատ է, իսկ
սալորինին...

53. Ա Ն Տ Ա Ռ

Ի՞նչ գեղեցիկ է անտառը: Ինչքան որ ներս ես
գնում, այնքան հանդարտ է, այնքան սքանչելի է:

Բարձր, սիրուն ծառերը կտրում են ճանապարհը:
Ծառերի կանաչ տերևների միջով կապոյտ երկինքն է
երևում: Ճղների վրայ երգում են հազարաւոր թռչուն-
ներ: Բացի ծառերից անտառում շատ թփեր էլ կան:
Ծառերի տակ, թփերի մէջ, բազմաթիւ կենդանիներ
են ապրում—նապաստակ, աղուէս, եղջերու. կան և
գիշատող գազաններ—գայլ, արջ:

54. ԺԵՐՈՒՆԻՆ ԵՒ ՄԱՀՐ

Մի ծերունի անտառում քիչ փայտ կտրեց, կապեց,
շալակն առաւ և զնաց դէպի տուն: Բեռը բաւական
ծանր էր, տունն էլ հեռու: Ճանապարհին նա յոգնեց,
փայր դրեց բեռը և ասաց.

—Ա՛խ, երանի թէ մահը գար, հոգիս առնէր:

Մահն էլ, կարծես, հէնց այդտեղ լինէր: Նա մօտե-
ցաւ մարդուն և հարցրեց.

—Ահա ես, ի՞նչ ես ուզում:

Ծերունին սաստիկ վախեցաւ և պատասխանեց.

—Ես քեզ կանչեցի, որ այս փայտը շալակս տաս:

55. ՀԱՅԱԲԱՅՍԵՐ, ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ԺԱՂԻԿՆԵՐ

Երկիրը մարդուն ձրի չի կերակրում: Չատ պէտք է
չարչարուի երկրագործը, շատ քրտինք պէտք է թափէ,
որ առատ հաց ստանայ: Գիւղացին արօրով ու գու-
թանով վարում է հողը, ցաքանով ցաքանում և յետոյ

զանազան բոյսեր է ցանում: Արտերում նա ցանում է հացաբոյսեր, բանջարանոցներում—չատ բանջարեղէններ, իսկ սլարտէղներում—գեղեցիկ ծաղիկներ:

Հացաբոյսեր:—Յորեն, գարի, հաճար, վաղսակ, բրինձ, կորեկ:
Բանջարեղէններ:—Գետնախնձոր, գաղար, սոխ, կաղամբ, սխեռ, բողկ, վարունգ...

Ծաղիկներ:—Վարդ, շուշան, կակաչ, մեխակ, անթառամ, մանուշակ, ձնծաղիկ:

56. Մ Ա Ն Ո Ւ Ծ Ա Կ

Կապոյտ գլխով, կանաչ ոտով
Եւ ծաղիկ եւ անուշ հոտով.
Թէն տունկա փոքրիկ է, ցած,
Արօտներում միշտ թաք կացած,
Բայց իմ փունջս ամենի տան՝
Թէ աղբատի, թէ մեծատան,
Իբրեւ գարնան առաջին զարդ,
Կարէ տեսնել ամեն մի մարդ.
Եւ եւ սիրուն գարնան գուշակ.
Իմ անունս է մանուշակ:

57. ՄԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ՈՒ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

Մարդիկ շատ թշնամիներ ունին գաղանների, թուշունների և միջատների մէջ: Գիշատիչ գաղաններն ու թուշունները յարձակում են մեր ընտանի կենդանիների և թուշունների վրայ: Չատ միջատներ ահագին վնաս են հասցնում մեր դաշտերին, անտառներին, այգիներին և բանջարանոցներին: Սակայն մենք բազմաթիւ բարեկամներ էլ ունինք կենդանիների մէջ: Չատ փոքրիկ գաղաններ և թուշուններ ոչնչացնում են վնասակար միջատներին. մեղուները մեզ քաղցր մեղր և մեղրամոմ են տալիս, իսկ շերամք մետաքս է սլառարատում:

Մեր բարեկամները:—Խլուրդ, ոգնի, ագռաւ, ծիծեռնակ, գորտ, մեղու, շերամ, սարեակ, կոցար:

Մեր թշնամիները:—Գալլ, արջ, աղուէս, մուկ, բաղէ, ցին, թիթեռ, մորեխ:

58. Հ Ա Ն Ք Ե Ր

Մարդիկ երկրից զանազան մետաղներ են ձեռք բերում—ոսկի, արծաթ, երկաթ, սղինձ, արճիճ: Մետաղներից շինում են շատ առարկաներ՝ բահ, խով, սղոց, կացին, ուրազ, օդեր, մատանիներ: Երկրի մէջ կան և բազմաթիւ հաւարակ ու թանկագին քարեր: Հաւարակ քարերը մարդիկ գործ են ածում շինու-

Թիւնների համար, իսկ Թանկագին քարերը—զարդարանքների:

Մ ե տ ա ղ ն ե ր:—Ոսկի, արծաթ, պլատին, պղինձ, երկաթ, պողպատ, արճիճ, կլեկ:

Հ ա ս ա ր ա կ ե Թ ա ն կ ա գ ի ն ք ար ե ր:—Որձաքար, չեչաքար, կայծաքար, կրաքար, աղքար, աղամանդ, զմրուխտ, լակինթ:

Գ Ր Ա Ռ Ր Վ Ա Ր Թ Ո Ւ Թ Ի Ն Ն Ե Ր

28. Արտագրեցէք և յ տառի տակ գիծ քաշեցէք:

Ես մի քահանայ տեսայ: Այս երեկոյ ընկերս կըգայ: Էսօրուայ գործը վաղուան մի՞ թողնիր: Ամառուայ փուշը—ծմեռուայ նուշն է: Մինչեւ տղան չլայ, մայրը նրան ծիծ չի տայ:

29. Արտագրեցէք այս բառերը:

Ասա՛: Գնա՛: Արա՛: Կարդա՛: Խաղա՛:—Աննա: Եղիա: Երեմիա: Ովսաննա: Խտալիա:—Սա: Դա: Նա: Ահա: Այո: Բո:

30. Լրացրէք այս վարժութիւնը:

Գարին հացաբոյս է, իսկ ոսկին... Շուշանը ծաղիկ է, իսկ աղամանողը... Կիտրոնը պտուղ է, իսկ վարունգը... Կակաչը ծաղիկ է, իսկ չնչաքարը... Թզենին պտղատու ծառ է, իսկ ուռնին... Ծիծեռնակը մարդուն քարեկամ է, իսկ միջեխը...

59. Ո Մ Կ Ի Ն Ե Ի Ե Ր Կ Ա Թ Ը

Մի անգամ ոսկին ու երկաթը վիճում էին միմեանց հետ:

—Ես ամենից լաւ մետաղն եմ,—ասում էր ոս-

կին.—ամենքը սիրում են ինձ և լաւ պատիւ են տալիս: Մարդկանց համար ես փող էլ եմ, զարդարանք էլ. ինձանից, ինչ ասես, շինում են՝ սիրուն շղթաներ, Թանկագին մանեակներ, մատանիներ, օղեր. Էհ, էլ ի՞նչ երկարացնեմ, եթէ ուզենամ, ամբողջ աշխարհը կըգնեմ:

—Չե՛տ ես պարծենում, ոսկի՛ աղա,—պատասխանեց երկաթը.—ճշմարիտ է, մարդիկ քեզ շատ երես են տալիս, բայց մենակ դու չես աշխարհիս տէրը: Եթէ մարդ ուզում է ապահով ապրել, նրան երկաթ էլ է հարկաւոր. տուն շինելու համար ոսկէ կացնով չեն կտրում փայտը. հաց ունենալու համար ոսկէ արօրով չեն վարում հողը. զազաններից պաշտպանուելու համար ոսկէ հրացան չեն բանեցնում: Եթէ դու, ոսկի՛ աղա, կարող աշխարհը գնել, ես էլ, լաւ գիտենաս, կարող եմ բոլորը ձեռքիցդ խլել:

Առաժնե ր:—Ոսկին պատիկ է, բայց գինը մեծ է:—Երկաթը տաք-տաք կըծեծեն:

60. Զ Ո Ւ Ր

1.

Ջուրը լինում է ջրհորներում, աղբիւրներում, լճերում և ծովերում. նա մեզ հարկաւոր է խմելու, կերակուր պատրաստելու և զանազան բաներ լուանալու համար: Ջուրը պտրտացնում է ջրաղացի անիւները: Ջրով հանգցնում են կրակը, ջրում են պարտէզները,

այգիները, բանջարանոցներն ու արտերը: Գետերի, լճերի և ծովերի մէջ ապրում են ձկներ, գորտեր և ուրիշ շատ կենդանիներ: Սագերը, բաղերն ու կարապներն էլ սիրում են լող տալ ջրի երեսին:

II.

Ձմեռ ժամանակ ջուրը սառչում, սառույց է դառնում: Անձրևի տեղը ձմեռը ձիւն է դալիս: Ձիւնն ու սառույցը գարնանը հալում են և ջուրը հոսում է դէպի գետերն ու լճերը: Տաքութիւնից ջուրը եռում, գոլորշի է դառնում: Անձրևը շատ հարկաւոր է ծառերի, թփերի, խոտերի և ուրիշ բոյսերի համար: Առանց ջրի բոյսերը կըչորնան:

61. ՄԱՐԳՈՒՄԱՐՄԻՆԸ

Մարդու մարմնի մասերն են՝ գլուխը, պարանոցը, բունը, ձեռքերը և ոտքերը: Ձեռքերով մենք աշխատում ենք, իսկ ոտքերով ման ենք գալիս: Մարդը պէտք է կերակրուի, որ նրա մարմինը առողջ և ուժեղ լինի: Կերակուրը մարսւում է ստամոքսի մէջ:

Մարմնի մասերը:—Գլուխ, պարանոց, բուն, ձեռքեր, ոտքեր:
Գլխի մասերը:—Գանգ, ճակատ, քիմքեր, լոնքեր, կոպեր, աչքեր, ականջներ, աւտեր, քիթ, շրթունքներ, բերան, կզակ:
Բնի մասերը:—Կուրծք, փոր, կողեր, մէջք:
Ձեռքի (թևի) մասերը:—Ուս, արմունկ, գատտակ:
Ոտքի մասերը:—Ազդր, սրունք, գարշապար:

62. ՀԻՆՑ ԶՖԱՅԱՐԱՆՔ

Մենք աչքով տեսնում ենք, ականջով լսում, քիթով հոտ քաշում, լեզուով համս իմանում, իսկ մատներով շօշափում ենք և իմանում, թէ առարկան պի՞նդ է թէ փափուկ, սա՞ռը թէ տաք, հա՞րթ թէ անհարթ:

Աչքը տեսողութեան զգայարանն է, ականջը—լսողութեան, քիթը—հոտառութեան, լեզուն—ճաշակելիքի, իսկ մատները և ամբողջ մարմինը—շօշափողութեան:

63. ՖԱՐՈՒՆ

Ջերմիկ փայլեց արեգակը,	Ամպը լինդաց գոռգոռալով,
Դարձաւ մեղ մօտ ծիծեռնակը,	Չիթ-չիթ անձրև ծործորալով.
Աչքը բացեց մանուշակը,	Դաշան ու պարտէզ զուարթացան.
Հոտաւ գարնան եղանակը:	Ահա կապեց և ծիածան:

Մեղուն թռաւ իւր փեթակից,	Օրհնած լինի գալի, գարուն,
Ժողուել մեղր ծաղիկներից.	Դու եղանակ անուշ, սիրուն,
Մըջնիկները խումբ-խումբ, շարքով,	Չուտով բեր մեղ ուրախ գառիկ,
Աշխատում են ծիր ու կարգով:	Ժիր գառնուկներ, կարմիր ձուլիկ:

64. ՕՐԵՐ, ԱՄԻՍՆԵՐ ԵՎ ՏԱՐՈՒԱՅ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Չարաթն ունի եօթն օր—երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ և կիրակի: Օրերից կազմւում են ամիսներ, ամիսներից — տարիներ: Տարին ունի տասներկու ամիս—յունուար, փետրուար, մարտ, ապրիլ, մայիս, յունիս, յուլիս, օգոստոս, սեպտեմբեր, օկտոբեր, նոյեմբեր, Դեկտեմբեր:

լիա, օգոստոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր և դեկտեմբեր:

Մարտը, ապրիլը, մայիսը—գարնան ամիսներ են, յունիսը, յուլիսը, օգոստոսը—ամրան. սեպտեմբերը, հոկտեմբերը, նոյեմբերը—աշնան. իսկ դեկտեմբերը, յունուարը և փետրուարը—ձմրան:

Գարունը, ամառը, աշունը և ձմեռը տարուայ չորս եղանակներն են:

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

31. Արտագրեցէք և ուր որ հարկաւոր է յ աւելացրէք:

Աննա՛, գնա՛, հայրիկին ասա՛, որ գա ինձ մօտ: Ահա քո տետրակը, Նոյա: Գինովաքէ՛, մայրդ կըզա՞ս այգի:—Այո, պատասխանեց նա: Ծաշից յետո մի տղա կառքի տակ ընկաւ. նա մօտեցաւ, վեր առաւ եւ տարաւ տուն:

32. Գրեցէք և աւելացրէք պակաս տառերը:

Ոչխարն+ըի հ+տն արածում է ծաղկաւ+ա դաշտում: Աստ+ած պատժում է չար+ըին: Ո+ որ կարդա+, +ետո+ լաւ մարդ կըդառնա+: Կա+ից քրոտը աման է շինում: Արամ, գիրքդ ընկա+: Այս+ը անձր+ է գալիս: Այս երեկո+, թէ+ից յետո+ մեր Սուր+նը նամակ պիտի գր+ հ+ըր:

33. Լրացրէք հետեւեալ վարժութիւնը:

Արժի՞ճը մետաղ է, իսկ գլուխը... Կուրծքը ընի մասն է, իսկ ականջը... Յունուարը ամսի անուն է, իսկ երեքշաբթին... Բունը մարմնի մասն է, իսկ զարունը...

34. Գրեցէք, բանի զգայարանը ունի մարդը և սրտնք են նրանք:

35. Գրեցէք առանձին-առանձին օրերի, ամիսների և տարուայ եղանակները անունները:

65. ՉՈՐՄ ԵՂԱՆԱԿ

Ձիւնը հալում է, խոտը կանաչում, ծառերը ծաղկում, օրը երկարում: Այս երբ է լինում:

Ամիսներ անցան. օրերը տաքացան, ամպերը բարձրացան, անձրև թափեցին: Արտերն հասել են, հընձող են կանչում: Այս երբ է լինում:

Մարդիկ դուրս եկան, այգին քաղեցին: Օրը կարճացաւ, հունձը վերջացաւ, բարակ անձրևը բարձրից է մաղում և մութ գիշերը չորս կողմից բռնում: Այս երբ է լինում:

Դաշտ ու ձոր ահա՛ ձիւնով ծածկուեցան, ծառերից տառցէ շիթեր կախուեցան: Մարդիկ քաշուեցան իրանց տները, իսկ գաղանները իրանց բները: Դուրսը ցուրտ քամին փչում է, փչում և ձիւնի թեփով աչքերդ լցնում: Այս երբ է լինում:

66. ՄԱՂԹԱՆՔ ՄԱՆԿԱԿԱՆ

Արի դու, արի,
Քո գալիք բարի,
Սիրուն նոր տարի,
Նոր օրեր բեր մեզ:

Ձիւն տուր սարերին,
Անձրև՝ արտերին,
Կարկուտը՝ չարին,
Ձով արևը՝ մեզ:

Անթուփ ծաղիկից,
Անների կարմրուկից,
Բարի ցաւերից
Ազատ պահիր մեզ:

Մայրական զթով,
Գրկաբաց ձեռքով,
Քաղցր ժպիտով
Առ քո զիրիկ մեզ:

67. ՉՈՐՄ ՅԱՆԿՈՒԹԻԻՆ

1.

Չմեռն էր: Աշտը խաղում ու սահում էր սառույցի վրայ: Բաւական խաղալուց յետոյ՝ նա ուրախ-ուրախ, կարմրած թշերով վազեց տուն և առաջ հօրը:

—Ախ, հայրիկ, ինչ պատուական եղանակ է ձմեռը: Ես կըրցանկանայի, որ միշտ ձմեռ լինէր:

Հայրը հանեց իւր ծոցի տետրակը և նրա մէջ նշանակեց Աշտի այս խօսքերը:

2.

Եկաւ գարունը: Աշտը դուրս գնաց դաշտը, ծաղիկներ քաղեց, թիթեռներ բռնեց և յետոյ վազելով հօր մօտ՝ ասաց.

—Ի՛նչ հիանալի է գարունը: Ես կըրցանկանայի, որ միշտ գարուն լինէր:

Հայրն Աշտի այս ցանկութիւնն էլ նշանակեց իւր տետրակում:

3.

Հասաւ ամառը: Աշտը իւր հօր հետ հնձի գնաց: Ամբողջ օրը մանուկը խաղում, զուարճանում էր—ձուկն էր որսում գետակից, ծաղիկներ հաւաքում և զլորում հոտաւէտ խոտերի մէջ. երեկոյեան նա առաջ հօրը:

—Ախ, հայրիկ, երանի թէ ամառը վերջ չունենար:

Աշտի այս խօսքերն էլ գրուեցան նոյն տետրակի մէջ:

4.

Վերջապէս եկաւ աշունը: Այգիներում սկսեցին պտուղներ ժողովել: Աշտն ուրախ-զուարթ դէս ու դէն էր վազում, ամեն պտղից էլ անուշ անում. վերջը մօտեցաւ հօրը և ասաց.

—Աշունը տարուայ բոլոր եղանակներից ամենալաւն է:

Այն ժամանակ հայրը բաց արեց իւր ծոցի տետրակը և ցոյց տուեց Աշտին, որ նա գարնան, ձմրան և ամառուան մասին էլ միևնոյնն է ասել:

Առաձններ:—Գարնան գառն է գովելի, աշնան հստ:—Ամառուայ փուշը՝ ձմեռուայ նուշն է:—Գառը գարնան, ձիւնը ձմրան:

68. ՏՂԱՅՈՅ ԱՂՈԹՔ

Հայր մեր երկնաւոր, հայր ամեն մարդի,
Գու ինձ ամեն օր տաւ հազար բարի—
Կեանք, լոյս, կերակուր, հայր և քաղցրիկ մայր,
Մեծ ու փոքրիկ քոյր, անուշիկ եղբայր:
Իսկ ես ինչ սնիմ, որ ինչ տամ Քեզի.
Առջեկ կընկնեմ, կենամ աղօթքի.
«Ճնորհդ տուր ինձ, որ ծնողներին,
Ուսուցիչներին և իմ մեծերին
Լինիմ սիրելի, իսկ Քեզ հաճելի:

69. Հ Ի Ք Ի Ա Թ

1.

Ժամանակով մարդու մէկը մի էլ ունէր, որը երկար տարիներ ծառայել էր նրան, իսկ այժմ ծերացել, ոյժից բոլորովին ընկել էր. դրա համար տէրը նրան վատ էր կերակրում և ուզում էր մօրթել, կաշին հանել: Էջը հասկացաւ այս և մի օր գլուխն առաւ, փախաւ-գնաց: Գնաց-գնաց, ճանապարհին պատահեց մի որսկան շան: Խեղճ շունն այնպէս հուռն էր, որ քիչ էր մնում՝ շունը կտրուի:

—Ինչո՞ւ ես այդպէս հուռն, շուն եղբայր,—հարցրեց մեր էջը:

—Ախ, պատառխանեց շունը.—ես ծերացել եմ և էլ որսի գնալ չեմ կարող. դրա համար իմ տէրն ուզում էր ինձ սպանել. ես էլ դուխս առայ, փախայ նրա մօտից: Բայց չգիտեմ, թէ ինչպէս պէտք է հաց ճարեմ:

—Գիտե՞ս, ինչ կայ,—ասաց էջը,—ես գնում եմ այս մօտիկ քաղաքը երգիչ գառնալու: Արի, ինձ հետ ընկերացիր, միասին գնանք: Ես կըրերգեմ, դու էլ թմբուկ կըխփես:

Ճունը համաձայնուեցաւ և երկուսը միասին առաջ գնացին:

2.

Չատ գնացին, թէ քիչ, պատահեցին մի կատուի:

—Բարեւ, փխփի, ինչո՞ւ այդպէս տխուր ես,—հարցրեց էջը:

—Ի՞նչպէս կարող եմ ես ուրախ լինել, սիրելի էշ,—լալազին պատասխանեց կատուն.—տեսնում ես, ես ծերացել եմ, բոլոր ատամներս թափուել են և էլ չեմ կարող մուկը որսալ. դրա համար իմ տիրուհին ուզում էր վզիցս մի քար կապել, ջուրը գցել, որ խեղդուեմ: Ասենք՝ այդ փորձանքից պրծայ, փախայ, բայց չգիտեմ, ուր գնամ, ի՞նչ անեմ:

—Երկուս չըլինինք, երեք լինինք,—ասաց էշը.—արի, գնանք այս մօտիկ քաղաքը երգիչ դառնալու:

Կատուն համաձայնուեցաւ և երեքը միասին շարունակեցին ճանապարհը:

3.

Գնացին, գնացին, պատահեցին մի արաղաղի, որը դռան առաջ կանգնած՝ որքան ոյժ ունէր, կանչում էր:

—Ինչո՞ւ ես այդպէս աղաղակում, արաղաղ եղբայր,—հարցրեց էշը.—ի՞նչ է պատահել քեզ:

—Էլ ի՞նչ պիտի լինի,—պատասխանեց արաղաղը.—վաղը իմ տիրոջ տօնն է, շատ հիւրեր են կանչուած: Այդ պատճառով տանտիկինը հրամայեց, որ ինձ մորթեն, վաղուան համար կերակուր պատրաստեն:

—Մի վշտանար,—ասաց էշը.—երեք չըլինինք, չորս լինինք. դու լաւ ձայն ունիս. արի մեզ հետ, գնանք, դու էլ երգիչ դարձիր:

Արաղաղն էլ համաձայնուեցաւ և նրանք բոլորը միասին ճանապարհ ընկան:

4.

Չատ գնացին թէ քիչ, իրիկնապահին հասան մի անտառ և վրճուեցին գիշերն այնտեղ անցկացնել: Էշն ու շունը պառկեցին մի մեծ ծառի տակ, կատուն բարձրացաւ, նստեց ճիւղի վրայ, իսկ արաղաղը ծառի գագաթին թառեց: Այստեղից նա չորս կողմը նայեց, տեսաւ, որ հեռուից մի լոյս է երևում:

—Այստեղից ո՞չ հեռու կարծեմ մի տուն կայ,—կանչեց նա ընկերներին:

—Վեր կացէք, գնանք այնտեղ, էլի մի բան կը գտնենք ուտելու. թէ չէ այստեղ շատ վատ է,—ասաց էշը:

5.

Բոլորը վեր կացան և ճանապարհ ընկան դէպի այն կողմը, որտեղից լոյս էր երևում: Չուտով նրանք հասան մի տան, որտեղ բառասուն աւաղակ էին բնակում: Էշն ամենից մեծն էր. նա գնաց, պատուհանից նայեց, որ տեսնի, թէ ներսն ի՞նչ կայ: Երբ վերադարձաւ արաղաղն հարցրեց.

—Ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ այնտեղ:

—Էլ ի՞նչ պիտի լինի,—պատասխանեց էշը.—տան մէջտեղը մի մեծ սեղան է բաց արած, վրան լաւ-լաւ կերակուրներ ու խմիչքներ շարած, չորս կողմը քառասուն աւաղակ նստած՝ ուտում-խմում են:

Կերակուրների անունը որ լսեցին, բոլորի բերանի ջուրը գնաց: Արաղաղն ասաց.

—Ի՞նչ լաւ կըլինէր, որ այդ բոլորը մեր առաջ շարուած լինէր:

—Այո,—հաւաչեց էշը.—գոնէ մի քիչ փորերս կըլշտացնէինք:

Նրանք սկսեցին խորհուրդ անել, թէ ինչպէս անեն, որ աւաղակներին այդտեղից փախցնեն: Մտածեցին, մտածեցին և վերջապէս վճռեցին, որ էշը բարձրանայ, կանգնի պատուհանի առաջ, շունը նստի նրա մէջքին, կատուն բարձրանայ շան վրայ, իսկ արաղաղը թռչի, նստի կատուի գլխին:

6.

Ինչպէս որ վճռեցին, այնպէս էլ արին: Յետոյ բոլորը միասին սկսեցին աղաղակել: Էշը գոռում էր, շունը հաչում, կատուն մլաւում, իսկ արաղաղը կանչում: Յանկարծ պատուհանը փշրուեց և բոլորը միասին ներս գլորուեցին: Աւաղակները կարծեցին, թէ եկել են իրանց բռնելու, սարսափած թողին տուն ու տեղ, փախան դէպի անտառ: Չորս ընկերների ուղածն էլ հէնց այդ էր. նրանք իսկոյն նստեցին և այնքան կերան, որ կարծես մի ամիս ոչինչ չէին կերել:

Երբ լաւ կերան-կշտացան, ճրագը հանգցրին և պառկեցին քնելու: Էշը պառկեց բազում, աղբի վրայ, շունը դռան յետևը, կատուն վառարանի մօտ, իսկ արաղաղը բարձրացաւ, նստեց դռան վրայ, և երկար ճանապարհ գնալուց յսկանած լինելով, շուտով բոլորն էլ քնեցին:

7.

Կէս գիշերին, երբ հեռուից աւաղակապետը տեսաւ, որ տանն էլ կրակ չկայ և ո՞չ մի ձայն չի լսում, ասաց աւաղակներից մէկին.

— Գնահ, տես, թէ ինչ կայ մեր տանը:

Աւագակը գնաց, տեսաւ, որ ձայն-ծաղտուն չկայ, ներս մտաւ և ուզում էր ճրագ վառել: Մութ սենեակում կատուի աչքերը պտղում էին. նա կարծեց, թէ լուցկի է, մօտեցաւ, որ վեր առնի. բայց կատուն յանկարծ թռաւ նրա երեսին և մի լաւ ճանկոտեց: Աւագակը սաստիկ վախեցաւ և ուզեց փախչել. բայց շունը, որ դռան մօտ պարկած էր, վրայ հասաւ և ոտը կծեց: Երբ նա ուզում էր բազի միջով փախչել, էջը իւր յետին ոտներով մի սարսափելի աքացի տուեց նրան. իսկ աքաղաղը, որ այդ սղմուկից արթնացել էր, դռան վրայից կանչեց՝ «ծուղրուղս»:

8.

Վերջապէս աւագակը մի կերպ դուրս պրծաւ և վաղելով գնաց աւագակապետի մօտ և ասաց.

— Օհ, մեր տանը մի սատանայ կայ նստած. նա երեսո ճանկոտեց. դռան առաջ կանգնած էր մի մարդ, ձեռքին մի դանակ բռնած. նա ոտս ծակեց: Բազումը պարկած է մի մեծ գի. նա երկու հաստ դաւաղանով այնպէս խփեց ինձ, որ քիչ մնաց՝ տեղս մնայի: Իսկ կտուրը նստած է մի դատաւոր, որ կանչում էր. «բռնեցէր, ինձ մօտ բերէր այդ աւագակին»: Հաղիւ փախայ և ազատուեցի:

Աւագակներն էլ սիրտ չարին վերադառնալ: Նրանք թողին իրանց տունը և հեռացան, ուրիշ աշխարհ գնացին: Իսկ մեր երգիչներին այնքան դուր եկաւ այս տունը, որ վճռեցին միշտ այստեղ ապրել:

70. ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՆ ՈՒ ԶԱԳՈՒԿԸ

(Մ ա ն կ ա կ ա ն լ ս ա դ)

Մանուկներ:

Սիրուն ձագուկ, չունիս մայրիկ և կամ հայրիկ,
Որ թռչում ես ոլոր-մոլոր մեր չորս բոլոր:

Ձագուկ:

Ուրուրն այսօր տարաւ իմ մօր:

Մանուկներ:

Ձագիկ, մի լար, որբիկ, մի լար,
Դու չես մնալ անտէր, անմայր:

Եկէք, քոյրեր ու եղբայրներ,
Ընկներ սարեր ու անտառներ,
Գնանք-գտնենք, խնդրենք մէկին,
Որ մայր դառնայ այս խեղճ ձագին:

Սիրուն հաւքեր, երկնից հաւքեր,
Առէք ձեզ հետ ձագին անտէր:

Կ ի ու:

Կնւկ—կնւ, կնւկ—կնւ...

Մանուկներ:

Ձէ, չէ, կիւ, այլոց բնում
Ձու ես դնում, մայր չես դառնում:

Ա գ ո աւ:

Դռն, գռն, գռն...

Մանուկներ:

Ձէ, չէ, ագռաւ, գոյ գիշակեր,
Քեզ չենք յանձնիլ, մի կուայեր:

Կ ո ու ն կ:

Կ՛ըռ, կ՛ըռ, կ՛ըռ...

Մանուկներ:

Ձէ, չէ, կռնակ գարնանատէր,
Մեր երկիրներ կայ ցուրտ ձմեռ:

Տ ա տ ր ա կ:

Վնւ, վնւ, վնւ...

Մանուկներ:

2է, չէ, տատարակ, զիտենք լաւ ես,
Ազնիւ հաւ ես, բայց լալկան ես:

Ձագի մայրը:

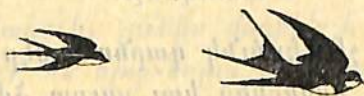
Մարդն ուրուրին սպանեց,
Ինձ ճանկերից ազատեց,
Տուէր ձագս, խնդրում եմ,
Ո՞վ է գտել, փնտրում եմ:

Մանուկներ:

Առ, առ, մայրիկ,
Քո խեղճ ձագիկ,
Սիրուն ծըռիկ,
Որ չթռչի
Ոլոր—մոլոր
Մեր չորս բոլոր:

Ձագնակ, ձագնակ, ուրախ կաց,
Մօրդ զին գրկաբաց,
Հետք թռիւ, հեռացիւ,
Անցած ցաւդ մոռացիւ:

Ձագը մօրը սիրում է,
Առանց նրան տխրում է.
Երբ որ նրան գտնում է,
Ուրախ ճշում, ճխսում է:

504

u.p

D

D

2013

3323-3325

«Ազգային գրադարան

NL0295340

«Ազգային գրադարան

NL0295339

«Ազգային գրադարան

NL0295338

